

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

The Relationship Between Religiosity and Grandiose and Vulnerable Narcissism in University Students*

Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık ile Büyükleme ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişki

Elif Güneş** - İbrahim Gürses***

Abstract: This study aims to examine the relationship between religiosity and narcissism among university students from the perspectives of the psychology of religion and personality psychology. Designed within the relational survey model, the study group consisted of 633 students (419 women, 214 men) studying at various universities in Türkiye during the 2025–2026 academic year, reached through convenience sampling. Data were collected using a Personal Information Form, the Short Religiosity Scale (belief-influence and knowledge-worship dimensions), and the Five-Factor Narcissism Inventory–Short Form (grandiose and vulnerable narcissism), and analyzed through Pearson correlation, multiple linear regression, independent-samples t-tests, and one-way ANOVA. Effect sizes (Cohen's d and η^2) were computed for all significant comparisons. The findings indicate no significant relationship between general religiosity and general narcissism ($r = -.047$; $p > .05$); however, a low-level, negative, and significant relationship was found between religiosity and vulnerable narcissism ($r = -.129$; $p < .01$). In regression analyses, religiosity dimensions did not predict grandiose narcissism ($R^2 = .000$), whereas they significantly but weakly predicted vulnerable narcissism ($R^2 = .035$), with the knowledge-worship dimension being the strongest predictor ($\beta = -.275$). By gender, grandiose narcissism was higher among men ($d = 0.27$) and vulnerable narcissism among women ($d = 0.32$); narcissism levels were more pronounced in the younger (18–20) age group, although the age-related effect sizes were very small ($\eta^2 \approx .01$). Furthermore, participants reporting psychiatric treatment and regular medication use displayed lower religiosity and higher vulnerable narcissism. Overall, the results suggest that religiosity is not associated with narcissism as a whole but is weakly related specifically to its vulnerable/defensive form.

* Ethical approval for this research was granted by the Research and Publication Ethics Committee for Social and Human Sciences at Bursa Uludağ University, pursuant to Decision No. 4 adopted at its meeting No. 2026-05 held on May 22, 2026.

Araştırma için Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 22.05.2026 tarih ve 2026-05 Nolu oturumunda alınan 4 nolu kararıyla etik onay alınmıştır.

** Republic of Türkiye, Ministry of Youth and Sports

T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

ORCID <https://orcid.org/0009-0004-4855-0316>

elifgunes1734@gmail.com

*** Prof. Dr., Bursa Uludağ University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Sciences

Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1424-4626>

igurses@uludag.edu.tr

Cite as / Atıf: Güneş, E., & Gürses, İ. (2026). The relationship between religiosity and grandiose and vulnerable narcissism in university students / Üniversite öğrencilerinde dindarlık ile büyükleme ve kırılgan narsisizm arasındaki ilişki. *Turkish Studies - Comparative Religious Studies*, 21(3) 4631-4673. Ankara Bilim University Publications. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.95232>

Received/Geliş: 02 July/Temmuz 2026

Accepted/Kabul: 20 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

Keywords: Psychology of Religion, Religiosity, Narcissism, Grandiose Narcissism, Vulnerable Narcissism, University Students.

Öz: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde dindarlık düzeyi ile narsisizm arasındaki ilişkiyi din psikolojisi ve kişilik psikolojisi perspektifinden incelemektir. İlişkisel tarama modelinde kurgulanan araştırmanın çalışma grubunu, 2025–2026 öğretim yılında Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde öğrenim gören ve uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 633 öğrenci (419 kadın, 214 erkek) oluşturmaktadır. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Kısa Dindarlık Ölçeği (inanç-etki ve bilgi-ibadet boyutları) ve Beş Faktör Narsisizm Ölçeği–Kısa Form (büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm) aracılığıyla toplanmış; Pearson korelasyon analizi, çoklu doğrusal regresyon analizi, bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile çözümlenmiştir. Anlamlı bulunan karşılaştırmalar için etki büyüklükleri (Cohen'in d'si ve η^2) hesaplanmıştır. Bulgular, genel dindarlık ile genel narsisizm arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ($r = -.047$; $p > .05$); buna karşılık dindarlık ile kırılğan narsisizm arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu ($r = -.129$; $p < .01$) göstermektedir. Regresyon analizinde dindarlık boyutları büyüklenmeci narsisizmi yordamazken ($R^2 = .000$); kırılğan narsisizmi anlamlı fakat düşük düzeyde yordamış ($R^2 = .035$), bu yordamada özellikle bilgi-ibadet boyutu ($\beta = -.275$) belirleyici olmuştur. Cinsiyete göre büyüklenmeci narsisizm erkeklerde ($d = 0.27$), kırılğan narsisizm ise kadınlarda ($d = 0.32$) daha yüksek bulunmuş; narsisizm düzeyleri genç yaş grubunda (18–20) daha belirgin olmakla birlikte yaşa ilişkin etki büyüklükleri çok küçüktür ($\eta^2 \approx .01$). Ayrıca psikiyatrik tedavi ve düzenli ilaç kullanımı bildiren katılımcılarda dindarlık daha düşük, kırılğan narsisizm ise daha yüksek saptanmıştır ($d = 0.22-0.43$). Sonuçlar, dindarlığın narsisizmin bütünüyle değil, özellikle kırılğan/savunmacı yönüyle sınırlı düzeyde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Dindarlık, Narsisizm, Büyüklenmeci Narsisizm, Kırılğan Narsisizm, Üniversite Öğrencileri.

Structured Abstract:

Religiosity and narcissism represent two psychological constructs whose interrelation has generated theoretically contradictory expectations. On the one hand, core religious values such as humility, gratitude, servitude, and altruism stand in opposition to the entitlement and superiority that characterize narcissism, suggesting that internalized religiosity may constrain narcissistic tendencies. On the other hand, the intense or extrinsic adoption of a religious identity may reinforce perceptions of chosenness, moral superiority, and privilege, thereby feeding certain narcissistic patterns. Contemporary personality psychology no longer treats narcissism as a unitary trait but distinguishes between grandiose narcissism—marked by dominance, exhibitionism, entitlement, and outward self-enhancement—and vulnerable narcissism—marked by hypersensitivity to criticism, insecurity, shame-proneness, and defensiveness. Because these phenotypes carry distinct psychological correlates, unidimensional measures of narcissism risk obscuring relationships that operate in opposite directions at the facet level. Comprehensive studies that jointly examine religiosity and these two narcissism dimensions remain limited in the psychology-of-religion literature, particularly within Muslim-majority contexts and among Turkish university students—a developmental period of late adolescence and emerging adulthood in which both religious attitudes and personality structure are actively consolidated. Accordingly, this study examines the relationship between religiosity and narcissism among university students by disaggregating the sub-dimensions of both constructs, addressing whether general religiosity relates to general narcissism, whether the belief-influence and knowledge-worship dimensions relate differentially to grandiose and vulnerable narcissism, whether religiosity predicts each narcissism subtype, and whether these constructs differ according to socio-demographic, health, and psychological characteristics.

The study employed a quantitative, cross-sectional, correlational survey design. The sample comprised 633 students (419 women, 214 men; predominantly aged 18–23, single, and at the undergraduate level) studying at various universities in Türkiye during the 2025–2026 academic year, reached through convenience sampling; of 653 students initially surveyed, 20 forms were excluded during data cleaning. Data were collected via a Personal Information Form (25 items, including clinical history such as psychiatric treatment, psychotherapy, medication use, and trauma), the Short Religiosity Scale (Ayten, 2009; comprising belief-influence and knowledge-worship dimensions; overall $\alpha = .878$ in the present sample), and the Turkish Five-Factor Narcissism Inventory–Short Form (FFNI-SF; Ekşi, 2016; 60 items, 15 facets, yielding grandiose and vulnerable narcissism scores; overall $\alpha = .881$). Data collection was conducted online between 15 May and 15 June 2026 after the necessary ethical approvals had been obtained. Following confirmation that skewness and kurtosis values fell within ± 1.5 , parametric analyses were performed using SPSS 25, including Pearson correlation, multiple linear regression (with multicollinearity checked via tolerance and VIF), independent-samples t-tests, and one-way ANOVA with Tukey HSD or Tamhane T2 post-hoc tests. The significance level was set at $p < .05$, and effect sizes (Cohen's d for t-tests and η^2 for ANOVA) were computed for all significant results and interpreted according to Cohen's (1988) conventional thresholds.

Descriptive statistics indicated moderate-to-high religiosity ($M = 3.65$; belief-influence 3.79 > knowledge-worship 3.50) and low-to-moderate narcissism ($M = 2.84$), with vulnerable narcissism ($M = 3.02$) exceeding grandiose narcissism ($M = 2.80$). No significant relationship emerged between general religiosity and general narcissism ($r = -.047$; $p > .05$) or between religiosity and grandiose narcissism ($r = -.013$; $p > .05$). However, religiosity correlated negatively, significantly, and weakly with vulnerable narcissism ($r = -.129$; $p < .01$), with the knowledge-worship dimension showing the strongest association ($r = -.168$; $p < .01$). Regression analyses confirmed this pattern: religiosity dimensions did not predict grandiose narcissism ($R^2 = .000$; $F(2, 630) = 0.154$; $p = .857$) but significantly predicted vulnerable narcissism ($R^2 = .035$; $F(2, 630) = 11.444$; $p < .001$), with knowledge-worship as the dominant predictor ($\beta = -.275$; $p < .001$). A suppression effect was observed, whereby belief-influence—negatively correlated with vulnerable narcissism at the bivariate level ($r = -.083$)—yielded a positive regression coefficient ($\beta = .136$), attributable to the high inter-correlation between the two religiosity dimensions ($r = .792$). Grandiose narcissism was significantly higher among men ($d = 0.27$) and vulnerable narcissism among women ($d = 0.32$), while general narcissism did not differ by sex and religiosity showed no significant sex difference. Narcissism levels were most pronounced in the 18–20 age group and declined with age, though the effect sizes were very small ($\eta^2 \approx .01$). Participants reporting psychiatric treatment, psychotherapy, or regular medication use displayed significantly lower

religiosity and higher vulnerable narcissism ($d = 0.22-0.43$), whereas participants with a chronic illness showed lower grandiose narcissism ($d = 0.42$); no trauma-related difference was found.

The findings demonstrate that the religiosity–narcissism relationship cannot be reduced to a single “protective” or “fostering” pattern. Religiosity is essentially unrelated to grandiose narcissism but weakly and consistently attenuates vulnerable narcissism, particularly through its behavioral, worship- and knowledge-based dimension. This dissociation supports contemporary models positing distinct mechanisms underlying the two narcissism phenotypes: the autonomous, externally insulated structure of grandiose narcissism appears resistant to religious variables, whereas the approval-seeking, defensive, and emotionally sensitive structure of vulnerable narcissism is more responsive to religious meaning systems and practices. The low explained variance ($R^2 = .035$) and small effect sizes caution against overstating religiosity as a protective factor. Methodologically, the study underscores the necessity of multidimensional measurement: a relationship invisible at the level of general narcissism scores becomes apparent only when grandiose and vulnerable forms are separated, which may explain why studies relying on unidimensional measures often report null religiosity–narcissism links. In applied terms, university counseling services may address students exhibiting vulnerable narcissism through self-compassion-based and meaning-oriented interventions, while religious-education practice may emphasize the practice- and knowledge-based dimensions of religiosity. Future research should adopt longitudinal designs, incorporate the intrinsic–extrinsic religious orientation distinction, and test mediating or moderating variables such as humility, self-esteem, and mindfulness.

Keywords: Psychology of Religion, Religiosity, Grandiose Narcissism, Vulnerable Narcissism, University Students.

ملخص منظم:

تمثل التدين والزرجية مفهومي نفسيين أدى الترابط بينهما إلى توقعات متناقضة من الناحية النظرية. فمن ناحية، تتعارض القيم الدينية الأساسية — مثل التواضع والامتنان والعبودية والإيثار — مع شعور الاستحقاق والتفوق اللذين يميزان الزرجية، مما يشير إلى أن التدين الداخلي قد يحد من الميول الزرجية. من ناحية أخرى، قد يؤدي تبني الهوية الدينية بشكل مكثف أو خارجي إلى تعزيز تصورات الاختيار الإلهي والتفوق الأخلاقي والامتنان، مما يغذي أنماطاً زرجية معينة. لم تعد علم نفس الشخصية المعاصر، يعامل الزرجية كسمة موحدة، بل يميز بين الزرجية المتعجرفة — التي تتميز بالهيمنة، والاستعراض، والشعور بالاستحقاق وتعزيز الذات ظاهرياً — والزرجية الضعيفة — التي تتميز بفرط الحساسية تجاه النقد، وانعدام الأمان، والميل إلى الشعور بالخجل، والاتخاذ الموقف الدفاعي. ونظراً لأن هذه الأنماط الظاهرية تحمل ارتباطات نفسية متميزة، فإن المقاييس أحادية البعد للزرجية تخاطر بإخفاء العلاقات التي تعمل في اتجاهات متعكسة على مستوى الجوانب الفرعية. ولا تزال الدراسات الشاملة التي تبحث بشكل مشترك في التدين وهذين البعدين من أبعاد الزرجية محدودة في أدبيات علم نفس الدين، لا سيما في السياقات ذات الأغلبية المسلمة وبين طلاب الجامعات الأتراك — وهي فترة نمو تتمثل في أواخر مرحلة المراهقة وبداية مرحلة البلوغ، حيث يتم ترسيخ كل من المواقف الدينية وبنية الشخصية بشكل نشط. وبناءً على ذلك، تبحث هذه الدراسة العلاقة بين التدين والزرجية بين طلاب الجامعات من خلال تفصيل الأبعاد الفرعية لكلا المفهومين، وتتناول ما إذا كان التدين العام يرتبط بالزرجية العامة، وما إذا كان بُعد «تأثير المعتقد» وبُعد «المعرفة والعبادة» يرتبطان بشكل مختلف بالزرجية المتعجرفة والزرجية الضعيفة، وما إذا كان التدين يتنبأ بكل نوع فرعي من الزرجية، وما إذا كانت هذه المفاهيم تختلف وفقاً للخصائص الاجتماعية والديموغرافية والصحية والنفسية.

استخدمت الدراسة تصميمًا استقصائيًا كمياً ومستعرضاً وارتباطياً. تألفت العينة من 633 طالباً (419 امرأة، و214 رجلاً؛ معظمهم في الفئة العمرية 18–23 عاماً، غير متزوجين، وطلاب المرحلة الجامعية الأولى) يدرسون في جامعات مختلفة في تركيا خلال العام الدراسي 2025–2026، وتم الوصول إليهم من خلال عينة الملاءمة؛ ومن أصل 653 طالباً شملهم الاستطلاع في البداية، تم استبعاد 20 استمارة أثناء تنقية البيانات. تم جمع البيانات عبر «نموذج المعلومات الشخصية» (25 بنداً، بما في ذلك «التاريخ السريري مثل العلاج النفسي، والعلاج النفسي السلوكي، واستخدام الأدوية، والصدمات النفسية)، و«مقياس التدين المختصر» و«مقياس» (الإجمالي = 0.878 في العينة الحالية α ؛ الذي يتألف من بُعدي «تأثير المعتقد» و«المعرفة والعبادة»؛ Ayten، 2009)؛ 60 بنداً، 15 جانباً، مما أدى إلى الحصول (FFNI-SF؛ Ekşi، 2016) «الزرجية التركي ذو الخمس عوامل — النموذج المختصر الإجمالي = 0.881). تم جمع البيانات عبر الإنترنت في الفترة من 15 مايو α على درجات الزرجية المتعجرفة والضعيفة؛ معامل إلى 15 يونيو 2026 بعد الحصول على الموافقات الأخلاقية اللازمة. وبعد التأكد من أن قيم الانحراف والتقوس تقع ضمن نطاق بما في ذلك ارتباط بيرسون، والانحدار الخطي المتعدد (مع التحقق، 25 SPSS أجريت تحليلات بارامترية باستخدام برنامج ± 1.5 ANOVA) للعينات المستقلة، والتحليل التبايني الأحادي الاتجاه t واختبارات VIF، من التعددية الخطية عبر مقاييس التسامح و وتم حساب $p < 0.05$ تم تحديد مستوى الدلالة الإحصائية عند Tamhane T2 أو Tukey HSD مع اختبارات ما بعد التباين

لجميع النتائج ذات الدلالة الإحصائية وتفسيرها وفقاً للعتبات التقليدية (للتحليل التبايني η^2 و t لكوئين لاختبارات d) أحجام التأثير التي حددها كوهين (1988)

(؛ تأثير المعتقد $3.79 < M$ المعرفة والعبادة $M = 3.653.50$) وأشارت الإحصاءات الوصفية إلى تدين متوسط إلى مرتفع ($M = 2.80$). النرجسية المتكبرة ($M = 3.02$) حيث تجاوزت النرجسية الضعيفة ($M = 2.84$) ونرجسية منخفضة إلى متوسطة أو بين التدين والنرجسية ($r = -.047$; $p > .05$) لم تظهر أي علاقة ذات دلالة إحصائية بين التدين العام والنرجسية العامة ($r =$ ومع ذلك، ارتبطت التدين ارتباطاً سلبياً وذو دلالة إحصائية وضعيفاً بالنرجسية الضعيفة ($r = -.013$; $p > .05$). المتعجرفة: وأكدت تحليلات الانحدار هذا النمط ($r = -.168$; $p < .01$) حيث أظهر بُعد «عبادة المعرفة» أقوى ارتباط ($r = -.129$; $p < .01$). لكنها تنبأت بشكل ذي دلالة إحصائية ($R^2 = .000$; $F(2, 630) = 0.154$; $p = .857$) لم تتنبأ أبعاد التدين بالنرجسية المتعجرفة حيث كان «عبادة المعرفة» هو المتغير التنبئي المهيمن ($R^2 = .035$; $F(2, 630) = 11.444$; $p < .001$) بالنرجسية الضعيفة وقد لوحظ تأثير قمعي، حيث أدى تأثير المعتقد — الذي كان مرتبطاً سلباً بالنرجسية الضعيفة على ($\beta = -.275$; $p < .001$) وهو ما يُعزى إلى الارتباط الداخلي العالي ($\beta = .136$) إلى معامل انحدار موجب — ($r = -.083$) المستوى الثنائي المتغيرات والنرجسية الضعيفة بين النساء ($d = 0.27$) كان النرجسية المتكبرة أعلى بشكل ملحوظ بين الرجال ($r = .792$) بين بُعدي التدين في حين لم تختلف النرجسية العامة حسب الجنس ولم تظهر التدين أي فرق ذي دلالة إحصائية بين الجنسين. كانت ($d = 0.32$) مستويات النرجسية أكثر وضوحاً في الفئة العمرية 18–20 عاماً وتراجعت مع تقدم العمر، على الرغم من أن أحجام التأثير كانت أظهر المشاركون الذين أفادوا بتلقيهم علاجاً نفسياً أو علاجاً نفسياً أو استخداماً منتظماً للأدوية تديناً أقل ($\eta^2 \approx .01$) صغيرة جداً في حين أظهر المشاركون المصابون بمرض مزمن نرجسية متكبرة أقل ($d = 0.22-0.43$) بشكل ملحوظ ونرجسية هشة أعلى؛ ولم يتم العثور على أي فرق مرتبط بالصدمات النفسية ($d = 0.42$)

تُظهر النتائج أن العلاقة بين التدين والنرجسية لا يمكن اختزالها إلى نمط «وقائي» أو «معزز» واحد. التدين غير مرتبط بشكل أساسي بالنرجسية المتعجرفة، لكنه يخفف بشكل ضعيف ومستمر من النرجسية الضعيفة، لا سيما من خلال أبعاده السلوكية والمتعلقة بالعبادة والمعرفة. ويدعم هذا الفصل النماذج المعاصرة التي تقترض وجود آليات متميزة تكمن وراء النمطين الظاهريين للنرجسية: يبدو أن البنية المستقلة والمعزولة خارجياً للنرجسية المتعجرفة مقاومة للمتغيرات الدينية، في حين أن البنية الساعية إلى القبول والدفاعية والحساسة عاطفياً للنرجسية الضعيفة تكون أكثر استجابة لأنظمة وممارسات المعنى الديني. ويحذر التباين المنسوب وحجم التأثير الصغير من المبالغة في تقدير التدين كعامل وقائي. ومن الناحية المنهجية، تؤكد الدراسة ($R^2 = 0.035$) المنخفض على ضرورة القياس متعدد الأبعاد: فالعلاقة غير المرئية على مستوى درجات النرجسية العامة لا تصبح واضحة إلا عند فصل الشكليات المتعجرفة والضعيف، وهو ما قد يفسر سبب إعلان الدراسات التي تعتمد على مقاييس أحادية البعد في كثير من الأحيان عن عدم وجود صلة بين التدين والنرجسية. من الناحية التطبيقية، يمكن لخدمات الإرشاد الجامعية التعامل مع الطلاب الذين يظهرون نرجسية هشة من خلال تدخلات قائمة على التعاطف مع الذات وموجهة نحو المعنى، في حين يمكن لممارسات التربية الدينية أن تركز على الأبعاد العملية والمعرفية للتدين. وينبغي أن تعتمد الأبحاث المستقبلية تصميمات طولية، وأن تدمج التمييز بين التوجه الديني الداخلي والخارجي، وأن تختبر المتغيرات الوسيطة أو المعدلة مثل التواصل، واحترام الذات، واليقظة الذهنية

الكلمات المفتاحية: علم نفس الدين، التدين، النرجسية المتعجرفة، النرجسية الهشة، طلاب الجامعات

Résumé Structuré:

La religiosité et le narcissisme constituent deux concepts psychologiques dont l'interrelation a donné lieu à des prévisions théoriquement contradictoires. D'une part, les valeurs religieuses fondamentales telles que l'humilité, la gratitude, le dévouement et l'altruisme s'opposent au sentiment de droit acquis et à la supériorité qui caractérisent le narcissisme, ce qui suggère que la religiosité intériorisée pourrait limiter les tendances narcissiques. D'autre part, l'adoption intense ou extrinsèque d'une identité religieuse peut renforcer les perceptions d'élection divine, de supériorité morale et de privilège, alimentant ainsi certains schémas narcissiques. La psychologie contemporaine de la personnalité ne considère plus le narcissisme comme un trait unitaire, mais distingue le narcissisme grandiose — caractérisé par la domination, l'exhibitionnisme, le sentiment d'avoir des droits acquis et la mise en valeur de soi vers l'extérieur — du narcissisme vulnérable — caractérisé par une hypersensibilité à la critique, l'insécurité, une tendance à la honte et une attitude défensive. Ces phénotypes présentant des corrélats psychologiques distincts, les mesures unidimensionnelles du narcissisme risquent de masquer des relations qui opèrent dans des directions opposées au niveau des facettes. Les études approfondies examinant conjointement la religiosité et ces deux dimensions du narcissisme restent rares dans la littérature sur la psychologie de la religion, en particulier dans les contextes à majorité musulmane et parmi les étudiants universitaires turcs — une période de développement marquée par la fin de l'adolescence

et le début de l'âge adulte, durant laquelle tant les attitudes religieuses que la structure de la personnalité se consolident activement. En conséquence, cette étude examine la relation entre la religiosité et le narcissisme chez les étudiants universitaires en décomposant les sous-dimensions de ces deux concepts, afin de déterminer si la religiosité générale est liée au narcissisme général, si les dimensions « influence des croyances » et « culte de la connaissance » sont liées de manière différente au narcissisme grandiose et au narcissisme vulnérable, si la religiosité permet de prédire chaque sous-type de narcissisme, et si ces concepts diffèrent en fonction des caractéristiques sociodémographiques, sanitaires et psychologiques.

L'étude a utilisé un plan d'enquête quantitatif, transversal et corrélationnel. L'échantillon était composé de 633 étudiants (419 femmes, 214 hommes ; principalement âgés de 18 à 23 ans, célibataires et inscrits en premier cycle) étudiant dans diverses universités de Turquie au cours de l'année universitaire 2025–2026, sélectionnés par échantillonnage de commodité ; sur les 633 étudiants initialement interrogés, 20 questionnaires ont été exclus lors du nettoyage des données. Les données ont été recueillies à l'aide d'un formulaire d'informations personnelles (25 items, comprenant des antécédents cliniques tels que les traitements psychiatriques, la psychothérapie, la prise de médicaments et les traumatismes), de l'Échelle abrégée de religiosité (Ayten, 2009 ; comprenant les dimensions « croyance-influence » et « connaissance-culte » ; α global = 0,878 dans le présent échantillon), et de l'Inventaire turc du narcissisme à cinq facteurs – version abrégée (FFNI-SF ; Ekşi, 2016 ; 60 items, 15 facettes, fournissant des scores de narcissisme grandiose et vulnérable ; α global = 0,881). La collecte des données s'est déroulée en ligne entre le 15 mai et le 15 juin 2026, après obtention des autorisations éthiques nécessaires. Après avoir vérifié que les valeurs d'asymétrie et de kurtosis se situaient dans une fourchette de $\pm 1,5$, des analyses paramétriques ont été réalisées à l'aide de SPSS 25, notamment des corrélations de Pearson, des régressions linéaires multiples (avec vérification de la multicollinéarité via la tolérance et le VIF), des tests t pour échantillons indépendants et des ANOVA à un facteur avec des tests post-hoc de Tukey HSD ou de Tamhane T2. Le seuil de signification a été fixé à $p < 0,05$, et les tailles d'effet (d de Cohen pour les tests t et η^2 pour l'ANOVA) ont été calculées pour tous les résultats significatifs et interprétées selon les seuils conventionnels de Cohen (1988).

Les statistiques descriptives ont révélé une religiosité modérée à élevée ($M = 3,65$; croyance-influence 3,79 > connaissance-pratique religieuse 3,50) et un narcissisme faible à modéré ($M = 2,84$), le narcissisme vulnérable ($M = 3,02$) dépassant le narcissisme grandiose ($M = 2,80$). Aucune relation significative n'est apparue entre la religiosité générale et le narcissisme général ($r = -0,047$; $p > 0,05$) ni entre la religiosité et le narcissisme grandiose ($r = -0,013$; $p > 0,05$). Cependant, la religiosité présentait une corrélation négative, significative et faible avec le narcissisme vulnérable ($r = -0,129$; $p < 0,01$), la dimension « adoration de la connaissance » affichant l'association la plus forte ($r = -0,168$; $p < 0,01$). Les analyses de régression ont confirmé cette tendance : les dimensions de la religiosité ne prédisaient pas le narcissisme grandiose ($R^2 = 0,000$; $F(2, 630) = 0,154$; $p = 0,857$), mais prédisaient de manière significative le narcissisme vulnérable ($R^2 = 0,035$; $F(2, 630) = 11,444$; $p < 0,001$), l'adoration du savoir étant le prédicteur dominant ($\beta = -0,275$; $p < 0,001$). Un effet de suppression a été observé : l'influence des croyances — en corrélation négative avec le narcissisme vulnérable au niveau bivarié ($r = -0,083$) — a donné lieu à un coefficient de régression positif ($\beta = 0,136$), attribuable à la forte corrélation entre les deux dimensions de la religiosité ($r = 0,792$). Le narcissisme grandiose était significativement plus élevé chez les hommes ($d = 0,27$) et le narcissisme vulnérable chez les femmes ($d = 0,32$), tandis que le narcissisme général ne différait pas selon le sexe et que la religiosité ne présentait aucune différence significative entre les sexes. Les niveaux de narcissisme étaient les plus marqués dans la tranche d'âge des 18-20 ans et diminuaient avec l'âge, bien que les tailles d'effet fussent très faibles ($\eta^2 \approx 0,01$). Les participants déclarant suivre un traitement psychiatrique, une psychothérapie ou prendre régulièrement des médicaments présentaient une religiosité significativement plus faible et un narcissisme vulnérable plus élevé ($d = 0,22$ – $0,43$), tandis que les participants atteints d'une maladie chronique affichaient un narcissisme grandiose plus faible ($d = 0,42$) ; aucune différence liée à un traumatisme n'a été constatée.

Ces résultats démontrent que la relation entre religiosité et narcissisme ne peut être réduite à un seul schéma « protecteur » ou « favorisant ». La religiosité n'est pour l'essentiel pas liée au narcissisme grandiose, mais elle atténue faiblement et de manière constante le narcissisme vulnérable, notamment par le biais de sa dimension comportementale, de culte et de connaissance. Cette dissociation corrobore les modèles contemporains postulant des mécanismes distincts sous-jacents aux deux phénotypes de narcissisme : la structure autonome et isolée de l'extérieur du narcissisme grandiose semble résistante aux variables religieuses, tandis que la structure du narcissisme vulnérable, caractérisée par la recherche d'approbation, la défensive et

la sensibilité émotionnelle, est plus réceptive aux systèmes de sens et aux pratiques religieuses. La faible variance expliquée ($R^2 = 0,035$) et les faibles tailles d'effet incitent à la prudence quant à une surestimation de la religiosité en tant que facteur protecteur. Sur le plan méthodologique, cette étude souligne la nécessité d'une mesure multidimensionnelle : une relation invisible au niveau des scores généraux de narcissisme n'apparaît que lorsque les formes grandiose et vulnérable sont séparées, ce qui peut expliquer pourquoi les études s'appuyant sur des mesures unidimensionnelles font souvent état de liens nuls entre religiosité et narcissisme. Sur le plan pratique, les services d'accompagnement universitaire pourraient s'adresser aux étudiants présentant un narcissisme vulnérable par le biais d'interventions fondées sur l'autocompassion et axées sur le sens, tandis que l'enseignement religieux pourrait mettre l'accent sur les dimensions de la religiosité liées à la pratique et à la connaissance. Les recherches futures devraient adopter des plans d'étude longitudinaux, intégrer la distinction entre orientation religieuse intrinsèque et extrinsèque, et tester des variables médiatrices ou modératrices telles que l'humilité, l'estime de soi et la pleine conscience.

Mots-clés: Psychologie de la religion, religiosité, narcissisme grandiose, narcissisme vulnérable, étudiants universitaires.

Resumen Estructurado:

La religiosidad y el narcisismo representan dos constructos psicológicos cuya interrelación ha generado expectativas teóricamente contradictorias. Por un lado, los valores religiosos fundamentales, como la humildad, la gratitud, el servicio y el altruismo, se oponen al sentido de derecho y a la superioridad que caracterizan al narcisismo, lo que sugiere que la religiosidad interiorizada podría limitar las tendencias narcisistas. Por otro lado, la adopción intensa o extrínseca de una identidad religiosa puede reforzar las percepciones de ser elegido, de superioridad moral y de privilegio, alimentando así ciertos patrones narcisistas. La psicología de la personalidad contemporánea ya no trata el narcisismo como un rasgo unitario, sino que distingue entre el narcisismo grandioso —caracterizado por el dominio, el exhibicionismo, el sentido de derecho y la autoexaltación externa— y el narcisismo vulnerable —caracterizado por la hipersensibilidad a la crítica, la inseguridad, la propensión a la vergüenza y la actitud defensiva—. Dado que estos fenotipos conllevan correlatos psicológicos distintos, las medidas unidimensionales del narcisismo corren el riesgo de ocultar relaciones que operan en direcciones opuestas a nivel de facetas. Los estudios exhaustivos que examinan conjuntamente la religiosidad y estas dos dimensiones del narcisismo siguen siendo escasos en la literatura sobre psicología de la religión, especialmente en contextos de mayoría musulmana y entre los estudiantes universitarios turcos —un período de desarrollo que abarca la adolescencia tardía y la edad adulta emergente, en el que tanto las actitudes religiosas como la estructura de la personalidad se consolidan activamente—. En consecuencia, este estudio examina la relación entre la religiosidad y el narcisismo entre los estudiantes universitarios desagregando las subdimensiones de ambos constructos, analizando si la religiosidad general se relaciona con el narcisismo general, si las dimensiones de «influencia de las creencias» y «adoración del conocimiento» se relacionan de manera diferente con el narcisismo grandioso y el narcisismo vulnerable, si la religiosidad predice cada subtipo de narcisismo y si estos constructos difieren según las características sociodemográficas, de salud y psicológicas.

El estudio empleó un diseño de encuesta cuantitativo, transversal y correlacional. La muestra estuvo compuesta por 633 estudiantes (419 mujeres, 214 hombres; en su mayoría de entre 18 y 23 años, solteros y cursando estudios de grado) que estudiaban en diversas universidades de Turquía durante el curso académico 2025-2026, seleccionados mediante un muestreo por conveniencia; de los 653 estudiantes encuestados inicialmente, se excluyeron 20 cuestionarios durante la limpieza de datos. Los datos se recopilaron mediante un formulario de información personal (25 ítems, que incluían antecedentes clínicos como tratamientos psiquiátricos, psicoterapia, uso de medicación y traumas), la Escala Breve de Religiosidad (Ayten, 2009; que comprende las dimensiones «influencia de las creencias» y «conocimiento y culto»; α global = 0,878 en la presente muestra) y el Inventario Turco de Narcisismo de Cinco Factores – Versión Breve (FFNI-SF; Ekşi, 2016; 60 ítems, 15 facetas, que proporcionan puntuaciones de narcisismo grandioso y vulnerable; α global = 0,881). La recogida de datos se llevó a cabo en línea entre el 15 de mayo y el 15 de junio de 2026, tras haber obtenido las autorizaciones éticas necesarias. Tras confirmar que los valores de asimetría y curtosis se encontraban dentro de $\pm 1,5$, se realizaron análisis paramétricos utilizando SPSS 25, incluyendo la correlación

de Pearson, la regresión lineal múltiple (con comprobación de la multicolinealidad mediante la tolerancia y el VIF), pruebas *t* para muestras independientes y ANOVA unidireccional con pruebas post hoc de Tukey HSD o Tamhane T2. El nivel de significación se fijó en $p < 0,05$, y se calcularon los tamaños del efecto (*d* de Cohen para las pruebas *t* y η^2 para el ANOVA) para todos los resultados significativos, interpretándose según los umbrales convencionales de Cohen (1988).

Las estadísticas descriptivas indicaron una religiosidad de moderada a alta ($M = 3,65$; influencia de las creencias $3,79 >$ conocimiento y culto $3,50$) y un narcisismo de bajo a moderado ($M = 2,84$), con un narcisismo vulnerable ($M = 3,02$) que superaba al narcisismo grandioso ($M = 2,80$). No se observó ninguna relación significativa entre la religiosidad general y el narcisismo general ($r = -0,047$; $p > 0,05$) ni entre la religiosidad y el narcisismo grandioso ($r = -0,013$; $p > 0,05$). Sin embargo, la religiosidad se correlacionó de forma negativa, significativa y débil con el narcisismo vulnerable ($r = -0,129$; $p < 0,01$), siendo la dimensión «adoración del conocimiento» la que mostró la asociación más fuerte ($r = -0,168$; $p < 0,01$). Los análisis de regresión confirmaron este patrón: las dimensiones de la religiosidad no predijeron el narcisismo grandioso ($R^2 = 0,000$; $F(2, 630) = 0,154$; $p = 0,857$), pero predijeron de forma significativa el narcisismo vulnerable ($R^2 = 0,035$; $F(2, 630) = 11,444$; $p < 0,001$), siendo la «veneración del conocimiento» el predictor dominante ($\beta = -0,275$; $p < 0,001$). Se observó un efecto de supresión, por el cual la influencia de las creencias —correlacionada negativamente con el narcisismo vulnerable a nivel bivariado ($r = -0,083$)— arrojó un coeficiente de regresión positivo ($\beta = 0,136$), atribuible a la elevada intercorrelación entre las dos dimensiones de la religiosidad ($r = 0,792$). El narcisismo grandioso fue significativamente mayor entre los hombres ($d = 0,27$) y el narcisismo vulnerable entre las mujeres ($d = 0,32$), mientras que el narcisismo general no difirió según el sexo y la religiosidad no mostró diferencias significativas entre sexos. Los niveles de narcisismo fueron más pronunciados en el grupo de edad de 18 a 20 años y disminuyeron con la edad, aunque los tamaños del efecto fueron muy pequeños ($\eta^2 \approx 0,01$). Los participantes que declararon estar en tratamiento psiquiátrico, en psicoterapia o tomar medicación de forma habitual mostraron una religiosidad significativamente menor y un mayor narcisismo vulnerable ($d = 0,22-0,43$), mientras que los participantes con una enfermedad crónica mostraron un menor narcisismo grandioso ($d = 0,42$); no se encontraron diferencias relacionadas con el trauma.

Los resultados demuestran que la relación entre religiosidad y narcisismo no puede reducirse a un único patrón «protector» o «favorecedor». La religiosidad no guarda relación esencial alguna con el narcisismo grandioso, pero atenúa de forma débil y sistemática el narcisismo vulnerable, especialmente a través de su dimensión conductual, basada en el culto y en el conocimiento. Esta disociación respalda los modelos contemporáneos que postulan mecanismos distintos subyacentes a los dos fenotipos de narcisismo: la estructura autónoma y aislada del exterior del narcisismo grandioso parece resistente a las variables religiosas, mientras que la estructura del narcisismo vulnerable —que busca la aprobación, es defensiva y emocionalmente sensible— responde mejor a los sistemas de significado y las prácticas religiosas. La baja varianza explicada ($R^2 = 0,035$) y los pequeños tamaños del efecto advierten contra la exageración de la religiosidad como factor protector. Desde el punto de vista metodológico, el estudio subraya la necesidad de una medición multidimensional: una relación invisible a nivel de las puntuaciones generales de narcisismo solo se hace evidente cuando se separan las formas grandiosas y vulnerables, lo que puede explicar por qué los estudios que se basan en medidas unidimensionales suelen informar de vínculos nulos entre religiosidad y narcisismo. En términos aplicados, los servicios de orientación universitaria podrían abordar el caso de los estudiantes que muestran narcisismo vulnerable mediante intervenciones basadas en la autocompasión y orientadas al sentido, mientras que la práctica de la educación religiosa podría hacer hincapié en las dimensiones de la religiosidad basadas en la práctica y el conocimiento. Las futuras investigaciones deberían adoptar diseños longitudinales, incorporar la distinción entre orientación religiosa intrínseca y extrínseca, y evaluar variables mediadoras o moderadoras como la humildad, la autoestima y la atención plena.

Palabras clave: Psicología de la religión, religiosidad, narcisismo grandioso, narcisismo vulnerable, estudiantes universitarios.

结构化摘要:

宗教性与自恋是两种心理构念，二者之间的相互关系引发了理论上相互矛盾的预期。一方面，谦卑、感恩、服务精神及利他主义等核心宗教价值观与自恋所特有的特权感和优越感背道而驰，

这表明内化的宗教性可能会抑制自恋倾向。另一方面，对宗教身份的强烈或外在认同可能会强化“被选中感”、道德优越感和特权感，从而助长某些自恋模式。当代人格心理学不再将自恋视为单一特质，而是区分了以支配性、炫耀、特权感和外显自我提升为特征的“自大型自恋”，以及以对批评过度敏感、不安全感、易感羞耻和防御性为特征的“脆弱型自恋”。由于这些表型具有截然不同的心理关联，对自恋的一维测量可能会掩盖在各维度层面呈相反方向运作的关系。在宗教心理学文献中，同时考察宗教虔诚度与这两种自恋维度的综合性研究仍然有限，特别是在穆斯林占多数的背景下以及土耳其大学生群体中——这一时期正处于晚期青春期和新兴成年期，宗教态度和人格结构都在积极巩固之中。因此，本研究通过分解这两个构念的子维度，考察大学生中宗教虔诚度与自恋之间的关系，旨在探讨：一般宗教虔诚度是否与一般自恋相关；“信仰影响”和“知识崇拜”维度是否分别与自大型自恋和脆弱型自恋存在差异性关联；宗教虔诚度是否能预测每种自恋亚型；以及这些构念是否因社会人口学、健康和心理特征的不同而存在差异。

本研究采用定量、横断面、相关性调查设计。样本包括633名学生（419名女性，214名男性；主要年龄在18–23岁之间，未婚，本科生），他们于2025–2026学年就读于土耳其各所大学，通过便利抽样法招募；在最初调查的653名学生中，数据清理过程中排除了20份问卷。数据收集工具包括《个人信息表》（25个项目，涵盖精神科治疗、心理治疗、药物使用及创伤等临床病史）、《简明宗教性量表》（Ayten, 2009；包含“信仰-影响”和“知识-崇拜”两个维度；本样本中总体 $\alpha=.878$ ）以及《土耳其五因素自恋量表——简表》（FFNI-SF；Ekşi, 2016；60个项目，15个维度，可得出自大型和脆弱型自恋得分；总体 $\alpha=.881$ ）。在获得必要的伦理批准后，数据收集于2026年5月15日至6月15日期间通过在线方式进行。在确认偏度和峰度值均在 ± 1.5 范围内后，使用SPSS 25软件进行了参数分析，包括皮尔逊相关分析、多元线性回归（通过容差和VIF检验多重共线性）、独立样本t检验，以及单因素方差分析（ANOVA），并采用Tukey HSD或Tamhane T2事后检验。显著性水平设定为 $p < 0.05$ ，并对所有显著结果计算了效应量（t检验采用Cohen's d ，方差分析采用 η^2 ），并根据Cohen（1988）的常规阈值进行解释。

描述性统计数据显示，受试者的宗教虔诚度处于中等到较高水平（ $M = 3.65$ ；信仰-影响维度 $3.79 >$ 知识-崇拜维度 3.50 ），自恋程度处于低到中等水平（ $M = 2.84$ ），其中易受伤害型自恋（ $M = 3.02$ ）高于自大型自恋（ $M = 2.80$ ）。总体宗教性与总体自恋之间未发现显著关联（ $r = -.047$ ； $p > .05$ ），宗教性与自大型自恋之间也未发现显著关联（ $r = -.013$ ； $p > .05$ ）。然而，宗教性与易受伤害型自恋呈负相关，且相关性显著但较弱（ $r = -.129$ ； $p < .01$ ），其中“知识崇拜”维度显示出最强的关联性（ $r = -.168$ ； $p < .01$ ）。回归分析证实了这一模式：宗教性维度无法预测自大型自恋（ $R^2 = .000$ ； $F(2, 630) = 0.154$ ； $p = 0.857$ ），但能显著预测易受伤害型自恋（ $R^2 = 0.035$ ； $F(2, 630) = 11.444$ ； $p < 0.001$ ），其中“知识崇拜”是主要预测因子（ $\beta = -.0275$ ； $p < 0.001$ ）。观察到一种抑制效应：即“信仰影响”——在双变量层面与易感型自恋呈负相关（ $r = -.083$ ）——却产生了正的回归系数（ $\beta = .136$ ），这归因于两个宗教虔诚度之间的高相关性（ $r = .792$ ）。男性中自大型自恋水平显著更高（ $d = 0.27$ ），女性中易受伤害型自恋水平显著更高（ $d = 0.32$ ），而一般型自恋在性别间无显著差异，宗教虔诚度也未显示出显著的性别差异。自恋水平在18–20岁年龄组最为显著，并随年龄增长而下降，尽管效应量非常小（ $\eta^2 \approx 0.01$ ）。报告接受过精神科治疗、心理治疗或定期服药的参与者，其宗教虔诚度显著较低，易受伤害型自恋水平显著较高（ $d = 0.22-0.43$ ）；而患有慢性疾病的参与者则表现出较低的自大型自恋（ $d = 0.42$ ）；未发现与创伤相关的差异。

研究结果表明，宗教虔诚度与自恋之间的关系不能简单归结为单一的“保护性”或“促进性”模式。宗教虔诚度本质上与自大型自恋无关，但能以微弱且一致的方式减弱易伤型自恋，特别是通过其行为、崇拜和知识维度的作用。这种分离现象支持了当代理论模型的观点，即这两种自恋表型背后存在不同的机制：自大型自恋那种自主、与外界隔绝的结构似乎对宗教变量具有抵抗力，而易伤型自恋那种寻求认可、具有防御性且情感敏感的结构则对宗教意义体系和实践更为敏感。较低的解释变异量（ $R^2 = .035$ ）和较小的效应量提醒我们，不宜过分强调宗教性作为保护性因素的作用。在方

法论上，本研究强调了多维度测量的必要性：在一般自恋得分层面无法察觉的关系，只有在将自大型和易感型自恋区分开来后才会显现，这或许可以解释为何依赖单维度测量方法的研究往往报告宗教性与自恋之间无显著关联。在应用层面，大学心理咨询服务可通过基于自我慈悲和意义导向的干预措施，帮助表现出脆弱型自恋倾向的学生；而宗教教育实践则可侧重于虔诚度的实践和知识维度。未来研究应采用纵向设计，纳入内在与外在宗教取向的区分，并检验谦逊、自尊和正念等中介或调节变量。

关键词： 宗教心理学、宗教性、自大型自恋、脆弱型自恋、大学生。

Структурированное Резюме:

Религиозность и нарциссизм представляют собой два психологических конструкта, взаимосвязь которых порождает теоретически противоречивые ожидания. С одной стороны, основные религиозные ценности, такие как смирение, благодарность, служение и альтруизм, противопоставляются чувству права на привилегии и превосходства, характерным для нарциссизма, что позволяет предположить, что интернализованная религиозность может сдерживать нарциссические тенденции. С другой стороны, интенсивное или экстраинтринсическое принятие религиозной идентичности может усиливать ощущение избранности, морального превосходства и привилегированности, тем самым подпитывая определенные нарциссические паттерны. Современная психология личности больше не рассматривает нарциссизм как единую черту, а проводит различие между грандиозным нарциссизмом — характеризующимся доминированием, эксгибиционизмом, чувством права на привилегии и внешним самовозвеличиванием — и уязвимым нарциссизмом — характеризующимся гиперчувствительностью к критике, неуверенностью, склонностью к стыду и защитной позицией. Поскольку эти фенотипы сопровождаются различными психологическими коррелятами, одномерные меры нарциссизма рискуют затушевать взаимосвязи, действующие в противоположных направлениях на уровне фасетов. В литературе по психологии религии по-прежнему мало комплексных исследований, совместно анализирующих религиозность и эти два измерения нарциссизма, особенно в контекстах с мусульманским большинством и среди турецких студентов — в период позднего подросткового возраста и вступления во взрослую жизнь, когда активно формируются как религиозные установки, так и структура личности. Соответственно, в данном исследовании изучается взаимосвязь между религиозностью и нарциссизмом среди студентов университетов путем разбиения на подкомпоненты обоих конструктов с целью выяснить: связана ли общая религиозность с общим нарциссизмом; связаны ли измерения «влияние убеждений» и «почитание знаний» по-разному с грандиозным и уязвимым нарциссизмом; позволяет ли религиозность предсказать каждый подтип нарциссизма; и различаются ли эти конструкты в зависимости от социально-демографических, медицинских и психологических характеристик.

В исследовании использовался количественный, поперечный, корреляционный дизайн опроса. Выборка включала 633 студента (419 женщин, 214 мужчин; преимущественно в возрасте 18–23 лет, не состоящих в браке и обучающихся на бакалавриате), обучающихся в различных университетах Турции в 2025–2026 учебном году, отобранных методом удобной выборки; из 653 студентов, первоначально участвовавших в опросе, 20 анкет были исключены в ходе очистки данных. Сбор данных осуществлялся с помощью анкеты с личными данными (25 пунктов, включая анамнез, такой как психиатрическое лечение, психотерапия, прием лекарственных средств и перенесенные травмы), краткой шкалы религиозности (Ayten, 2009; включающей измерения «влияние убеждений» и «знания и поклонение»; общий коэффициент $\alpha = 0,878$ в данной выборке) и турецкой краткой формы пятифакторного инвентаря нарциссизма (FFNI-SF; Экши, 2016; 60 пунктов, 15 аспектов, позволяющих оценить уровень грандиозного и уязвимого нарциссизма; общее $\alpha = 0,881$). Сбор данных проводился в онлайн-режиме в период с 15 мая по 15 июня 2026 года после получения необходимых этических разрешений. После подтверждения того, что значения асимметрии и эксцесса находились в пределах $\pm 1,5$, с помощью SPSS 25 был проведен параметрический анализ, включая корреляцию Пирсона, множественную линейную регрессию (с проверкой мультиколлинеарности с помощью показателей толерантности и VIF), t-критерии для независимых выборок и однофакторный дисперсионный анализ (ANOVA) с пост-хок-тестами Туки HSD или Тамхана Т2. Уровень значимости был установлен на $p <$

0,05, а величины эффекта (d Коэна для t -критериев и η^2 для ANOVA) были рассчитаны для всех значимых результатов и интерпретированы в соответствии с общепринятыми пороговыми значениями Коэна (1988).

Описательная статистика показала умеренную–высокую религиозность ($M = 3,65$; «вера–влияние» $3,79 > \text{«знание–поклонение» } 3,50$) и низкий–умеренный уровень нарциссизма ($M = 2,84$), причем уровень уязвимого нарциссизма ($M = 3,02$) превышал уровень грандиозного нарциссизма ($M = 2,80$). Не было выявлено значимой связи между общей религиозностью и общим нарциссизмом ($r = -0,047$; $p > 0,05$) или между религиозностью и грандиозным нарциссизмом ($r = -0,013$; $p > 0,05$). Однако религиозность коррелировала отрицательно, значимо и слабо с уязвимым нарциссизмом ($r = -0,129$; $p < 0,01$), причем наиболее сильная связь наблюдалась с компонентом «поклонение знанию» ($r = -0,168$; $p < 0,01$). Регрессионный анализ подтвердил эту картину: компоненты религиозности не предсказывали грандиозный нарциссизм ($R^2 = 0,000$; $F(2, 630) = 0,154$; $p = 0,857$), но значимо предсказывали уязвимый нарциссизм ($R^2 = 0,035$; $F(2, 630) = 11,444$; $p < 0,001$), причем доминирующим предиктором выступало поклонение знанию ($\beta = -0,275$; $p < 0,001$). Был отмечен эффект подавления, при котором влияние убеждений — отрицательно коррелирующее с уязвимым нарциссизмом на двумерном уровне ($r = -0,083$) — давало положительный коэффициент регрессии ($\beta = 0,136$), что объясняется высокой взаимокорреляцией между двумя измерениями религиозности ($r = 0,792$). Грандиозный нарциссизм был значительно выше у мужчин ($d = 0,27$), а уязвимый нарциссизм — у женщин ($d = 0,32$), в то время как общий нарциссизм не различался по полу, и религиозность не демонстрировала значимых половых различий. Уровни нарциссизма были наиболее выраженными в возрастной группе 18–20 лет и снижались с возрастом, хотя размеры эффекта были очень небольшими ($\eta^2 \approx 0,01$). Участники, сообщившие о прохождении психиатрического лечения, психотерапии или регулярном приеме лекарств, демонстрировали значительно более низкий уровень религиозности и более высокий уровень уязвимого нарциссизма ($d = 0,22\text{--}0,43$), тогда как участники с хроническим заболеванием демонстрировали более низкий уровень грандиозного нарциссизма ($d = 0,42$); различий, связанных с перенесенными травмами, обнаружено не было.

Полученные результаты демонстрируют, что взаимосвязь между религиозностью и нарциссизмом нельзя свести к единой «защитной» или «способствующей» модели. Религиозность по сути не связана с грандиозным нарциссизмом, но слабо и стабильно ослабляет уязвимый нарциссизм, в частности через свои поведенческие аспекты, а также аспекты, связанные с богослужением и знаниями. Такая диссоциация подтверждает современные модели, предполагающие наличие различных механизмов, лежащих в основе этих двух фенотипов нарциссизма: автономная, изолированная от внешнего мира структура грандиозного нарциссизма, по-видимому, устойчива к влиянию религиозных переменных, тогда как ориентированная на одобрение, защитная и эмоционально чувствительная структура уязвимого нарциссизма более восприимчива к религиозным системам смыслов и практикам. Низкая объясняемая дисперсия ($R^2 = 0,035$) и небольшие размеры эффекта не позволяют переоценивать религиозность как защитный фактор. С методологической точки зрения исследование подчеркивает необходимость многомерного измерения: взаимосвязь, незаметная на уровне общих показателей нарциссизма, становится очевидной только при разделении грандиозной и уязвимой форм, что может объяснить, почему в исследованиях, опирающихся на одномерные измерения, часто не обнаруживается связи между религиозностью и нарциссизмом. С практической точки зрения университетские консультационные службы могут работать со студентами, демонстрирующими уязвимый нарциссизм, с помощью интервенций, основанных на самосострадании и ориентированных на смысл, в то время как практика религиозного образования может делать акцент на аспектах религиозности, связанных с практикой и знаниями. Будущие исследования должны использовать продольные дизайны, учитывать различие между внутренней и внешней религиозной ориентацией, а также проверять посреднические или модераторные переменные, такие как смирение, самооценка и осознанность.

Ключевые слова: психология религии, религиозность, грандиозный нарциссизм, уязвимый нарциссизм, студенты университетов.

संरचित सारांश

धार्मिकता और आत्ममुग्धता दो मनोवैज्ञानिक अवधारणाएँ हैं जिनके पारस्परिक संबंध ने सैद्धांतिक रूप से विरोधाभासी अपेक्षाएँ उत्पन्न की हैं। एक ओर, विनम्रता, कृतज्ञता, सेवाभाव और परोपकार जैसे प्रमुख धार्मिक मूल्य आत्ममुग्धता की विशेषता वाले हकदारी और श्रेष्ठता के भाव के विपरीत हैं, जिससे यह संकेत मिलता है कि आंतरिक धार्मिकता आत्ममुग्ध प्रवृत्तियों को प्रतिबंधित कर सकती है।

दूसरी ओर, एक धार्मिक पहचान को तीव्र या बाह्य रूप से अपनाना चुने जाने, नैतिक श्रेष्ठता और विशेषाधिकार की धारणाओं को मजबूत कर सकता है, जिससे कुछ आत्ममुग्ध पैटर्न को बढ़ावा मिलता है। समकालीन व्यक्तित्व मनोविज्ञान अब आत्ममुग्धता को एक एकल गुण के रूप में नहीं मानता है, बल्कि भव्य आत्ममुग्धता—जो प्रभुत्व, प्रदर्शन, हकदारी और बाहरी आत्म-वर्धन की विशेषता है—और संवेदनशील आत्ममुग्धता—जो आलोचना के प्रति अतिसंवेदनशीलता, असुरक्षा, लज्जा-प्रवृत्ति और रक्षात्मकता की विशेषता है—के बीच अंतर करता है। चूंकि इन फेनोटाइपों में विशिष्ट मनोवैज्ञानिक सहसंबंध होते हैं, इसलिए नार्सिसिज्म के एक-आयामी माप, घटक-स्तर पर विपरीत दिशाओं में काम करने वाले संबंधों को अस्पष्ट करने का जोखिम उठाते हैं। धर्म-मनोविज्ञान साहित्य में, धर्मपरायणता और नार्सिसिज्म के इन दो आयामों की संयुक्त रूप से जांच करने वाले व्यापक अध्ययन सीमित हैं, विशेष रूप से मुस्लिम-बहुल संदर्भों में और तुर्की के विश्वविद्यालय के छात्रों के बीच—जो कि किशोरावस्था के उत्तरार्ध और उभरती वयस्कता की एक विकासात्मक अवधि है, जिसमें धार्मिक दृष्टिकोण और व्यक्तित्व संरचना दोनों सक्रिय रूप से सुदृढ़ होते हैं। तदनुसार, यह अध्ययन दोनों अवधारणाओं के उप-आयामों को पृथक करके विश्वविद्यालय के छात्रों के बीच धार्मिकता और आत्ममुग्धता के बीच संबंध की जांच करता है, यह पता लगाते हुए कि क्या सामान्य धार्मिकता का सामान्य आत्ममुग्धता से संबंध है, क्या विश्वास-प्रभाव और ज्ञान-पूजा के आयाम भव्य और संवेदनशील आत्ममुग्धता से भिन्न रूप से संबंधित हैं, क्या धार्मिकता आत्ममुग्धता के प्रत्येक उपप्रकार की भविष्यवाणी करती है, और क्या ये अवधारणाएँ सामाजिक-जनसांख्यिकीय, स्वास्थ्य और मनोवैज्ञानिक विशेषताओं के अनुसार भिन्न हैं।

अध्ययन में एक मात्रात्मक, क्रॉस-सेक्शनल, सहसंबंधात्मक सर्वेक्षण डिजाइन का उपयोग किया गया। नमूने में 633 छात्र (419 महिलाएं, 214 पुरुष; मुख्य रूप से 18-23 वर्ष की आयु के, अविवाहित, और स्नातक स्तर पर) शामिल थे, जो 2025-2026 शैक्षणिक वर्ष के दौरान तुर्की के विभिन्न विश्वविद्यालयों में अध्ययन कर रहे थे, जिन्हें सुविधा नमूनाकरण (convenience sampling) के माध्यम से शामिल किया गया था; प्रारंभ में सर्वेक्षण किए गए 653 छात्रों में से, डेटा सफाई के दौरान 20 प्रपत्रों को बाहर कर दिया गया। डेटा एक व्यक्तिगत सूचना प्रपत्र (25 आइटम, जिसमें नैदानिक इतिहास जैसे मनोरोग उपचार, मनोचिकित्सा, दवा के उपयोग, और आघात शामिल हैं), संक्षिप्त धार्मिकता पैमाना (आयटेन, 2009; जिसमें विश्वास-प्रभाव और ज्ञान-पूजा आयाम शामिल हैं; वर्तमान नमूने में कुल $\alpha = .878$), और तुर्की पाँच-कारक आत्ममुग्धता सूची—संक्षिप्त रूप (एफएफएनआई-एसएफ; Ekşi, 2016; 60 आइटम, 15 पहलू, जो भव्य और संवेदनशील आत्ममुग्धता स्कोर प्रदान करते हैं; समग्र $\alpha = .881$)। आवश्यक नैतिक अनुमोदन प्राप्त करने के बाद 15 मई और 15 जून 2026 के बीच ऑनलाइन डेटा संग्रह किया गया। यह पुष्टि होने के बाद कि विचरण (skewness) और कर्टोसिस (kurtosis) मान ± 1.5 के भीतर थे, SPSS 25 का उपयोग करके पैरामीट्रिक विश्लेषण किए गए, जिसमें पियरसन सहसंबंध, बहु-रेखीय प्रतिगमन (टॉलरेंस और VIF के माध्यम से बहु-सहसंबंध की जाँच के साथ), स्वतंत्र-नमूना t-परीक्षण, और ट्यूकी HSD या टाम्हाने T2 पोस्ट-हॉक परीक्षणों के साथ एक-तरफा ANOVA शामिल थे। महत्व स्तर $p < .05$ पर निर्धारित किया गया था, और सभी महत्वपूर्ण परिणामों के लिए प्रभाव आकार (टी-परीक्षणों के लिए कोहेन का d और एएनओवीए के लिए η^2) की गणना की गई और कोहेन (1988) के पारंपरिक मानदंडों के अनुसार व्याख्या की गई।

वर्णनात्मक सांख्यिकी ने मध्यम-से-उच्च धार्मिकता ($M = 3.65$; विश्वास-प्रभाव $3.79 >$ ज्ञान-पूजा 3.50) और कम-से-मध्यम आत्ममुग्धता ($M = 2.84$) को इंगित किया, जिसमें संवेदनशील आत्ममुग्धता ($M = 3.02$) भव्य आत्ममुग्धता ($M = 2.80$) से अधिक थी।

सामान्य धार्मिकता और सामान्य आत्ममुग्धता ($r = -.047$; $p > .05$) या धार्मिकता और भव्य आत्ममुग्धता ($r = -.013$; $p > .05$) के बीच कोई महत्वपूर्ण संबंध नहीं मिला। हालांकि, धार्मिकता का कमजोर आत्ममुग्धता के साथ नकारात्मक, महत्वपूर्ण और कमजोर सहसंबंध था ($r = -.129$; $p < .01$), जिसमें ज्ञान-पूजा आयाम ने सबसे मजबूत संबंध दिखाया ($r = -.168$; $p < .01$)। प्रतिगमन विश्लेषणों ने इस पैटर्न की पुष्टि की: धार्मिकता के आयामों ने भव्य आत्ममुग्धता की भविष्यवाणी नहीं की ($R^2 = .000$; $F(2, 630) = 0.154$; $p = .857$) लेकिन इसने कमजोर आत्ममुग्धता की महत्वपूर्ण रूप से भविष्यवाणी की ($R^2 = .035$; $F(2, 630) = 11.444$; $p < .001$), जिसमें ज्ञान-पूजा प्रमुख पूर्वानुमानकर्ता था ($\beta = -.275$; $p < .001$)। एक दमन प्रभाव देखा गया, जिसके तहत विश्वास-प्रभाव—जो द्विचर स्तर पर संवेदनशील आत्ममुग्धता के साथ नकारात्मक रूप

से सहसंबद्ध था ($r = -0.083$)—ने एक सकारात्मक प्रतिगमन गुणांक ($\beta = 0.136$) दिया, जो धार्मिकता के दो आयामों के बीच उच्च अंतर्संबंध ($r = 0.792$) के कारण था। पुरुषों में भव्य आत्ममुग्धता ($d = 0.27$) और महिलाओं में संवेदनशील आत्ममुग्धता ($d = 0.32$) काफी अधिक थी, जबकि सामान्य आत्ममुग्धता में लिंग के अनुसार कोई अंतर नहीं था और धार्मिकता में कोई महत्वपूर्ण लिंग अंतर नहीं दिखा। आत्ममुग्धता का स्तर 18-20 वर्ष की आयु वर्ग में सबसे अधिक था और उम्र के साथ इसमें कमी आई, हालांकि प्रभाव का आकार बहुत छोटा था ($\eta^2 \approx .01$)। जिन प्रतिभागियों ने मनोरोग संबंधी उपचार, मनोचिकित्सा, या नियमित दवा के उपयोग की सूचना दी, उनमें धार्मिकता काफी कम और संवेदनशील आत्ममुग्धता अधिक पाई गई ($d = 0.22-0.43$), जबकि एक पुरानी बीमारी वाले प्रतिभागियों में भव्य आत्ममुग्धता कम पाई गई ($d = 0.42$); कोई आघात-संबंधी अंतर नहीं पाया गया।

निष्कर्ष यह दर्शाते हैं कि धार्मिकता-नार्सिसिज्म संबंध को एकल "संरक्षणात्मक" या "पोषणकारी" पैटर्न तक सीमित नहीं किया जा सकता है। धार्मिकता का भव्य आत्ममुग्धता से मौलिक रूप से कोई लेना-देना नहीं है, लेकिन यह कमजोर और लगातार संवेदनशील आत्ममुग्धता को कम करती है, विशेष रूप से अपने व्यवहारिक, पूजा-आधारित और ज्ञान-आधारित आयाम के माध्यम से। यह पृथक्करण उन समकालीन मॉडलों का समर्थन करता है जो दो आत्ममुग्धता फेनोटाइप के अंतर्निहित अलग-अलग तंत्रों का प्रस्ताव करते हैं: भव्य आत्ममुग्धता की स्वायत्त, बाहरी रूप से अलग-थलग संरचना धार्मिक चरों के प्रति प्रतिरोधी प्रतीत होती है, जबकि संवेदनशील आत्ममुग्धता की स्वीकृति-खोजने वाली, रक्षात्मक और भावनात्मक रूप से संवेदनशील संरचना धार्मिक अर्थ प्रणालियों और प्रथाओं के प्रति अधिक उत्तरदायी है। कम व्याख्या की गई विचरण ($R^2 = .035$) और छोटे प्रभाव आकार धार्मिकता को एक सुरक्षात्मक कारक के रूप में अतिशयोक्ति करने के प्रति चेतावनी देते हैं। पद्धतिगत रूप से, यह अध्ययन बहुआयामी माप की आवश्यकता पर जोर देता है: सामान्य आत्ममुग्धता स्कोर के स्तर पर एक अदृश्य संबंध केवल तभी स्पष्ट होता है जब भव्य और संवेदनशील रूपों को अलग किया जाता है, जो यह समझा सकता है कि एक-आयामी माप पर निर्भर अध्ययन अक्सर धार्मिकता-आत्ममुग्धता के बीच कोई संबंध न होने की रिपोर्ट क्यों करते हैं। व्यावहारिक रूप से, विश्वविद्यालय परामर्श सेवाएं आत्म-करुणा-आधारित और अर्थ-उन्मुख हस्तक्षेपों के माध्यम से कमजोर आत्ममुग्धता प्रदर्शित करने वाले छात्रों को संबोधित कर सकती हैं, जबकि धार्मिक-शिक्षा का अभ्यास धार्मिकता के अभ्यास- और ज्ञान-आधारित आयामों पर जोर दे सकता है। भविष्य के शोध में दीर्घकालिक डिजाइन अपनाए जाने चाहिए, अंतर्निहित-बाह्य धार्मिक अभिविन्यास के अंतर को शामिल किया जाना चाहिए, और विनम्रता, आत्म-सम्मान और सचेतनता जैसे मध्यस्थ या नियंत्रक चरों का परीक्षण किया जाना चाहिए।

कीवर्ड: धर्म का मनोविज्ञान, धार्मिकता, भव्य आत्ममुग्धता, संवेदनशील आत्ममुग्धता, विश्वविद्यालय के छात्र।

Yapılandırılmış Özet:

Dindarlık ve narsisizm, aralarındaki ilişki kuramsal düzeyde çelişkili beklentiler doğuran iki psikolojik yapıyı temsil etmektedir. Bir yandan tevazu, şükür, kul olma bilinci ve diğer kâmlık gibi temel dini değerler, narsisizmi karakterize eden hak iddia etme ve üstünlük eğilimlerinin karşısında yer almakta; bu da içselleştirilmiş dindarlığın narsisistik eğilimleri sınırlayabileceğini düşündürmektedir. Öte yandan dini kimliğin yoğun ya da dışsal biçimde benimsenmesi, seçilmişlik, ahlaki üstünlük ve ayrıcalık algılarını güçlendirerek belirli narsistik örüntüleri besleyebilmektedir. Çağdaş kişilik psikolojisi narsisizmi artık tek tip bir özellik olarak değil; baskınlık, teşhircilik, hak iddia etme ve dışa dönük benlik yüceltmeyle belirginleşen büyüklenmeci narsisizm ile eleştiriye aşırı duyarlılık, güvensizlik, utanç eğilimi ve savunmacılıkla belirginleşen kırılğan narsisizm ayrımı üzerinden ele almaktadır. Bu görünüm farklı psikolojik bağıntılar taşıdığından, narsisizmin tek boyutlu ölçümleri, alt boyut düzeyinde zıt yönlerde işleyen ilişkileri gizleme riski taşımaktadır. Dindarlık ile bu iki narsisizm boyutunu birlikte inceleyen kapsamlı çalışmalar, özellikle Müslüman çoğunluklu bağlamlarda ve hem dini tutumların hem de kişilik yapısının etkin biçimde pekiştiği, geç ergenlik ve beliren yetişkinlik olarak tanımlanan gelişimsel bir dönemi yaşayan Türk üniversite öğrencileri örneğinde din psikolojisi literatüründe sınırlı kalmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, üniversite öğrencilerinde dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişkiyi her iki yapının alt boyutlarını ayırıştırarak incelemeyi; genel dindarlığın genel narsisizmle ilişkisini, inanç-etki ve bilgi-ibadet boyutlarının büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmle farklılaşan ilişkilerini, dindarlığın her bir narsisizm alt türünü yordayıp yordamadığını ve bu yapıların sosyo-demografik, sağlık ve psikolojik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmada nicel, kesitsel ve ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Örneklem, 2025–2026 öğretim yılında Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde öğrenim gören ve uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 633 öğrenciden (419 kadın, 214 erkek; büyük çoğunluğu 18–23 yaş aralığında, bekâr ve lisans düzeyinde) oluşmaktadır; başlangıçta ulaşılan 653 öğrenciden 20'sinin formu veri temizleme aşamasında çıkarılmıştır. Veriler Kişisel Bilgi Formu (25 madde; psikiyatrik tedavi, psikoterapi, ilaç kullanımı ve travma gibi klinik geçmiş bilgilerini de içeren), Kısa Dindarlık Ölçeği (Ayten, 2009; inanç-etki ve bilgi-ibadet boyutları; mevcut örnekleme genel $\alpha = ,878$) ve Beş Faktör Narsisizm Ölçeği–Kısa Form (Ekşi, 2016; 60 madde, 15 alt boyut; büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm puanları; genel $\alpha = ,881$) aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama süreci, gerekli etik izinlerin alınmasının ardından 15 Mayıs – 15 Haziran 2026 tarihleri arasında çevrimiçi olarak yürütülmüştür. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ aralığında kaldığı doğrulandıktan sonra SPSS 25 kullanılarak Pearson korelasyon, çoklu doğrusal regresyon (çoklu bağlantı tolerans ve VIF ile denetlenerek), bağımsız örneklem t-testi ve Tukey HSD ya da Tamhane T2 post-hoc testleriyle tek yönlü ANOVA gibi parametrik analizler gerçekleştirilmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < ,05$ olarak belirlenmiş; anlamlı sonuçlar için etki büyüklükleri (t-testleri için Cohen'in d'si, ANOVA için η^2) hesaplanarak Cohen'in (1988) ölçütlerine göre yorumlanmıştır.

Betimsel istatistikler, dindarlığın orta-üst düzeyde (Ort = 3,65; inanç-etki 3,79 > bilgi-ibadet 3,50), narsisizmin ise düşük-orta düzeyde (Ort = 2,84) olduğunu; kırılğan narsisizmin (Ort = 3,02) büyüklenmeci narsisizmden (Ort = 2,80) yüksek olduğunu göstermiştir. Genel dindarlık ile genel narsisizm ($r = -,047$; $p > ,05$) ve dindarlık ile büyüklenmeci narsisizm ($r = -,013$; $p > ,05$) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak dindarlık, kırılğan narsisizmle negatif yönlü, anlamlı ve düşük düzeyde ilişkilenmiş ($r = -,129$; $p < ,01$); en güçlü ilişki bilgi-ibadet boyutunda gözlenmiştir ($r = -,168$; $p < ,01$). Regresyon analizleri bu örneği doğrulamıştır: dindarlık boyutları büyüklenmeci narsisizmi yordamazken ($R^2 = ,000$; $F(2, 630) = 0,154$; $p = ,857$), kırılğan narsisizmi anlamlı biçimde yordamış ($R^2 = ,035$; $F(2, 630) = 11,444$; $p < ,001$); baskın yordayıcı bilgi-ibadet boyutu olmuştur ($\beta = -,275$; $p < ,001$). İkili düzeyde kırılğan narsisizmle negatif ilişkili olan inanç-etki boyutunun ($r = -,083$) regresyonda pozitif katsayı vermesi ($\beta = ,136$), iki dindarlık boyutu arasındaki yüksek ilişkiden ($r = ,792$) kaynaklanan bir baskılayıcı etkiye işaret etmektedir. Büyüklenmeci narsisizm erkeklerde ($d = 0,27$), kırılğan narsisizm ise kadınlarda ($d = 0,32$) anlamlı düzeyde yüksekken, genel narsisizm cinsiyete göre farklılaşmamış, dindarlıkta da cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmamıştır. Narsisizm düzeyleri en yüksek 18–20 yaş grubunda gözlenmiş ve yaşla azalmış, ancak etki büyüklükleri çok küçük kalmıştır ($\eta^2 \approx ,01$). Psikiyatrik tedavi, psikoterapi ya da düzenli ilaç kullanımı bildiren katılımcılarda dindarlık anlamlı düzeyde düşük, kırılğan narsisizm ise yüksek bulunmuş ($d = 0,22-0,43$); kronik rahatsızlığı olanlarda büyüklenmeci narsisizm daha düşük saptanmış ($d = 0,42$); travma açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bulgular, dindarlık-narsisizm ilişkisinin tek bir "koruyucu" ya da "besleyici" örneğe indirgenemeyeceğini göstermektedir. Dindarlık, büyüklenmeci narsisizmle esas olarak ilişkisizken; kırılğan narsisizmi, özellikle davranışsal, ibadet ve bilgi temelli boyutu aracılığıyla zayıf fakat tutarlı biçimde azaltmaktadır. Bu ayrışma, narsisizmin iki görünümünün farklı mekanizmalara dayandığını öne süren çağdaş modelleri desteklemektedir: büyüklenmeci narsisizmin özerk ve dışsal onaya kapalı yapısı dini değişkenlere dirençli görünürken, kırılğan narsisizmin onay arayan, savunmacı ve duygusal olarak hassas yapısı dini anlam sistemlerine ve pratiklerine daha açıktır. Açıklanan varyansın düşüklüğü ($R^2 = ,035$) ve küçük etki büyüklükleri, dindarlığın koruyucu bir faktör olarak abartılmaması gerektiği konusunda uyarılmaktadır. Yöntemsel olarak çalışma, çok boyutlu ölçümün gerekliliğini vurgulamaktadır: genel narsisizm puanları düzeyinde görünmez olan bir ilişki, ancak büyüklenmeci ve kırılğan biçimler ayrıştırıldığında belirginleşmekte; bu durum tek boyutlu ölçümlere dayanan çalışmaların dindarlık-narsisizm ilişkisini neden çoğunlukla anlamsız bulduğunu açıklayabilir. Uygulamada, üniversite psikolojik danışmanlık birimleri kırılğan narsisizm sergileyen öğrencilere öz-şefkat temelli ve anlam odaklı müdahalelerle yaklaşabilir; din eğitimi uygulamaları ise dindarlığın pratik ve bilgi temelli boyutlarını vurgulayabilir. Gelecek araştırmalar boylamsal desenler benimsemeli, içsel-dışsal dini yönelim ayrımını dahil etmeli ve alçakgönüllülük, benlik saygısı ve bilinçli farkındalık gibi aracı ya da düzenleyici değişkenleri sinamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Din Psikolojisi, Dindarlık, Büyüklenmeci Narsisizm, Kırılğan Narsisizm, Üniversite Öğrencileri.

www.turkishstudies.net/religion**Turkish Studies - Comparative Religious Studies**

eISSN: 2667-5544

**ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY**

The Relationship Between Religiosity and Grandiose and Vulnerable Narcissism in University Students

Introduction

Religion, as one of the most deeply rooted and universal phenomena in human history, is a multilayered reality that profoundly shapes both the individual's inner world and their social relationships. Reflecting the individual's effort to generate meaning in response to existential questions, to establish a relationship with a transcendent being, and to sustain life within a moral framework, religion is examined at the intersection of many disciplines such as psychology, sociology, anthropology, and theology. According to one account, the concept of religiosity is defined as the individual's conscious commitment to God and the concretization of this commitment at the levels of belief, worship, and moral conduct (Hökelekli, 2016).

Religiosity expresses the way religion is lived and internalized at the individual level; beyond being merely a belief system, it corresponds to a holistic structure encompassing the individual's attitudes, emotional experiences, worship practices, level of religious knowledge, and everyday behaviors. In the contemporary psychology-of-religion literature, it is generally accepted that religiosity cannot be explained by a single dimension but rather understood through numerous mutually complementary dimensions. Glock and Stark's (1965) classic five-fold model—comprising the dimensions of belief, worship, experience, knowledge, and effect—has been one of the most influential theoretical frameworks revealing the multidimensional nature of religiosity, and it has largely guided subsequent measurement traditions. In the Turkish context, religiosity is defined as the individual's sustaining of a way of life that aligns with a religious identity at the cognitive, emotional, and behavioral levels (Köse & Ayten, 2017).

The relationship between religiosity and the individual's psychological functioning is one of the most intensively researched topics in the literature. Numerous studies indicate that religiosity may be positively associated with constructs such as the search for meaning, coping, psychological well-being, prosocial behavior, empathy, and humility (Koenig & Büssing, 2010; Pargament et al., 2005). In particular, it is emphasized that religious values provide a moral framework that balances the individual's egocentric tendencies; by promoting virtues such as compassion, altruism, and humility, they orient the individual toward goals beyond the self. This perspective supports the view that religiosity is an important psychosocial resource shaping the individual's self-structure and interpersonal attitudes.

Narcissism, the second core variable of this study, is a complex psychological construct defined by features such as grandiosity, entitlement, lack of empathy, a sense of superiority, and a constant search for admiration. Contemporary personality psychology treats narcissism not as a uniform trait but through at least two fundamental manifestations. Grandiose narcissism is

characterized by a sense of superiority, dominance, exhibitionism, entitlement, and an outward pattern of self-enhancement, whereas vulnerable narcissism is marked by hypersensitivity to criticism, inward-directed insecurity, shame-proneness, defensiveness, and a covert expectation of superiority. Although these two manifestations share a common self-regulation problem, they differ markedly in their emotional and interpersonal expression. Indeed, the fact that grandiose and vulnerable narcissism have different psychological correlates limits the explanatory power of instruments that measure narcissism unidimensionally and necessitates multidimensional measurement approaches.

The theoretical roots of the concept of narcissism lie in the psychoanalytic tradition. Within this tradition, narcissism has sometimes been treated as a natural component of healthy self-development and sometimes as a pathological self-regulation problem. In later periods, approaches such as self psychology and object-relations theory deepened the concept by evaluating narcissistic patterns in connection with self-integrity, self-esteem regulation, and early relational experiences. Socio-cultural approaches, in turn, emphasize that narcissism has become more widespread alongside the individualistic, competitive, and display-oriented structure of modern society. In the personality-psychology tradition, narcissism is treated as an extension of normal personality traits and analyzed within the framework of the five-factor personality model. The Five-Factor Narcissism Model used in this study conceptualizes narcissism as a distinctive combination of core personality dimensions such as antagonism, neuroticism, and agentic extraversion, thereby offering the possibility of evaluating both grandiose and vulnerable manifestations under a single theoretical roof. This approach also allows narcissism to be examined not merely as a clinical disorder but as a personality pattern widely distributed across society.

The multidimensional structure of religiosity is also decisive for a correct understanding of this relationship. Religiosity covers an area far too broad to be reduced to mere religious knowledge or frequency of worship; it comprises mutually complementary dimensions such as belief, worship, emotional experience, knowledge, and the effect of these elements reflected in everyday behavior. The measurement instrument adopted in this study addresses religiosity through the belief-influence dimension, which concerns the reflection of belief and values in life, and the knowledge-worship dimension, which assesses worship practices and level of religious knowledge. These two dimensions represent both the internal-cognitive and the behavioral-practical aspects of religiosity, thereby making it possible to disentangle which aspect of religiosity the relationship with narcissism originates from. Indeed, it is argued in the literature that the behavioral and practical dimensions of religiosity may be more consistently related to narcissism than the level of belief alone.

The relationship between religiosity and narcissism represents an area in which theoretically contradictory expectations coexist. On the one hand, values at the center of religious traditions—such as humility, gratitude, the consciousness of servitude, and altruism—are thought to lie at the opposite pole from the tendencies toward superiority and entitlement that underlie narcissism. From this perspective, an internalized religiosity might be expected to serve a constraining, even protective, function against narcissistic tendencies. Indeed, the pioneering work of Watson et al. (1984) showed that intrinsic religious orientation is negatively related to narcissism and especially to its maladaptive dimensions such as exploitiveness. These findings suggest that individuals who sincerely adopt their religious beliefs and place them at the center of their lives may have lower tendencies to instrumentalize others and behave egocentrically.

On the other hand, the literature also contains findings showing that religiosity does not display an inverse relationship with narcissism under all conditions. It is argued that the intense and extrinsic adoption of a religious identity may feed certain narcissistic patterns by strengthening the individual's perception of chosenness, moral superiority, and privilege. In this context, living religion in an instrumental, status- and social-acceptance-oriented manner (extrinsic religiosity) has been

positively associated with the maladaptive dimensions of narcissism (Atran & Ginges, 2012; Crocker & Luhtanen, 1990; Tracy & Robins, 2007). Therefore, the relationship between religiosity and narcissism exhibits a context-sensitive structure that varies according to the quality of religiosity, which of its dimensions comes to the fore, and which manifestation of narcissism is being examined.

This complex relationship becomes even more apparent when considered together with the different manifestations of narcissism. Zondag and Van Uden (2010) showed that grandiose and vulnerable narcissism form different patterns with religious coping styles, that vulnerable narcissism in particular plays an important role in religious coping processes, and that different types of narcissism may affect religious experience in different ways. This finding demonstrates the importance of examining the religiosity–narcissism relationship not only at the general level but also by disaggregating the subtypes of narcissism. While the outward and autonomy-emphasizing structure of grandiose narcissism forms weak relationships with religious coping, the defensive and approval-seeking structure of vulnerable narcissism is likely to form a stronger bond with religious resources.

Research conducted in the Turkish context also reflects this multifaceted picture. While some studies have found no significant relationship between religiosity and narcissism (Ermavuş, 2025; Ulusal, 2019), others have detected negative relationships between intrinsic religiosity and dimensions of narcissism such as authority, superiority, exhibitionism, exploitiveness, and entitlement (Kocagöz Uzun, 2019; Okumuş, 2020). Similarly, it has been reported that the cognitive and behavioral dimensions of religiosity are inversely related to narcissism, whereas extrinsic religiosity and negative parental attitudes are associated with narcissism (Orhan, 2014). With respect to the gender variable, findings indicating higher grandiose narcissism in men and higher religiosity or vulnerable narcissism in women are noteworthy (Azar, 2026). When these findings are evaluated as a whole, it becomes clear that the religiosity–narcissism relationship is not a simple pattern operating in a single direction; rather, it exhibits a dynamic structure that differs according to the subdimensions of religiosity and narcissism, the measurement approach, and socio-demographic variables.

At this point, the developmental characteristics of the university period carry particular importance. Within the framework of Erikson's (1968) theory of psychosocial development, late adolescence and emerging adulthood are defined as a critical phase in which identity formation is intensely experienced. During this period, both religious attitudes and personality structure become salient, and the individual constructs their own value system and self-perception. University students therefore constitute a theoretically suitable group for examining the interaction between religious identity and narcissistic tendencies. Moreover, the increase in individualization tendencies in modern society, the spread of digital media, and the expansion of competitive educational environments have brought with them discussions about the emergence of conditions that facilitate the development of narcissistic personality traits. Within this framework, understanding the relationship between young people's religious values and personality patterns also offers applied contributions in terms of preventive mental-health practices and religious-education policies.

In Türkiye, comprehensive studies addressing religiosity and narcissism together in the field of the psychology of religion appear to remain relatively limited. Although various findings on this relationship exist in the Western literature, it is evident that the relationship has not been sufficiently examined in Muslim-majority societies and especially in samples of Turkish university students. In this context, the study's original contribution to the literature is concentrated in three points. First, the study uses a multidimensional measurement instrument (the Five-Factor Narcissism Inventory–Short Form) that evaluates narcissism not as a unidimensional construct but through fifteen subdimensions and the grandiose–vulnerable distinction, thereby making it possible to reveal, at the

subdimension level, relationships that remain invisible in general narcissism scores. Second, religiosity is also disaggregated into two dimensions—belief-influence and knowledge-worship—making it possible to determine which aspect of religiosity the relationship originates from. Third, the study examines the intersection of these two constructs on a Muslim-majority sample and with a relatively large participant group ($N = 633$), in a field in which the relevant literature largely rests on Western and Christian contexts. Within this framework, the study's basic problem is whether there is a significant relationship between religiosity and narcissism among university students and how this relationship differs with respect to the belief-influence and knowledge-worship dimensions of religiosity and the grandiose and vulnerable forms of narcissism. Accordingly, answers were sought to the following research questions:

- Is there a significant relationship between university students' general religiosity levels and their general narcissism levels?
- Is there a significant relationship between the subdimensions of religiosity (belief-influence, knowledge-worship) and the dimensions of narcissism (grandiose, vulnerable)?
- Does religiosity significantly predict grandiose and vulnerable narcissism?
- Do university students' levels of religiosity and narcissism differ significantly according to various socio-demographic variables as well as health and psychological characteristics?

Method

This study is quantitative research aiming to examine the relationship between religiosity and narcissism among university students. To determine the existence and degree of covariation among the variables, the relational survey model was adopted. The relational survey model is one of the research models that aims to reveal the relationship between two or more variables by describing the existing situation as it is (Karasar, 2012). The study was conducted in a cross-sectional design based on data collected within a specific time frame; participants' levels of religiosity and narcissism were also examined with respect to various socio-demographic variables.

The population of the study consists of undergraduate and graduate students studying at various universities in Türkiye during the 2025–2026 academic year. Because reaching all individuals in the population is difficult in terms of time, cost, and labor, the research was conducted on a sample; in determining the sample, convenience sampling—one of the non-probability sampling methods—was preferred. Since convenience sampling is based on accessibility and voluntariness, the sample's power to represent the population is limited; this limitation and its possible consequences are addressed separately in the limitations section. In this scope, a total of 653 students were reached, and after excluding incomplete or carelessly completed forms, the analyses were carried out on 633 participants.

Of the participants, 419 (66.2%) are women and 214 (33.8%) are men. Examination of the age distribution shows that the majority of the sample is concentrated in the 18–20 (47.6%) and 21–23 (37.9%) age ranges; with respect to marital status, the majority are single (94.9%). In terms of educational level, 68.7% of participants are at the undergraduate level, 26.2% at the associate-degree level, and 5.1% at the graduate level. The majority of participants spent a significant part of their lives in a metropolitan area (47.6%) and evaluated their family's economic situation as middle-level (79.5%). Regarding health and psychological history, 18.5% of participants reported having previously received psychiatric treatment, 12.8% reported receiving psychotherapy support, 16.4% reported regular medication use, and 36.0% reported having experienced at least one psychological trauma during their lifetime.

Personal Information Form. A 25-item form developed by the researcher was used to determine participants' socio-demographic characteristics. In addition to demographic information such as age, sex, marital status, place of birth and hometown, educational level, department, year of study, employment status, type of residence, parental education, and income level, the form also includes clinically important variables such as history of psychiatric treatment/psychotherapy, chronic illness, regular medication use, and history of psychological trauma.

Short Religiosity Scale. To measure participants' levels of religiosity, the Short Religiosity Scale, developed by Ayten (2009) and converted into a five-point Likert format, was used. The scale consists of two subdimensions and a total of 10 items: the belief-influence dimension, which addresses the reflection of religious belief and values in everyday life, and the knowledge-worship dimension, which evaluates worship practices and level of religious knowledge. In the scale's development study, the KMO value regarding construct validity was reported as .830, and the internal consistency coefficients as $\alpha = .80$ for the overall scale, $\alpha = .74$ for belief-influence, and $\alpha = .74$ for knowledge-worship. Confirmatory factor analysis results showed that the scale exhibited good fit (CMIN/df = 2.53; GFI = .96; CFI = .93; NFI = .97; RMSEA = .06). In the present study, the internal consistency coefficient for the overall scale was calculated as $\alpha = .878$. In this study, scale scores were coded and interpreted such that higher scores correspond to a higher level of religiosity.

Five-Factor Narcissism Inventory–Short Form (FFNI-SF). To assess participants' narcissistic personality traits, the scale developed by Glover et al. (2012) and adapted into Turkish by Ekşi (2016) was used. The 60-item, five-point Likert-type scale evaluates narcissism through 15 subdimensions within the framework of the five-factor personality model: acclaim-seeking, arrogance, authoritativeness, distrust, entitlement, exhibitionism, exploitativeness, grandiose fantasies, indifference, lack of empathy, manipulativeness, need for admiration, reactive anger, shame, and thrill-seeking. Scale scores can be interpreted in three ways: (a) a general narcissism score obtained from the sum of the 15 subdimensions; (b) vulnerable narcissism, composed of the need-for-admiration, reactive-anger, and shame dimensions, and grandiose narcissism, composed of the remaining 12 dimensions; and (c) three higher-order factors in the form of antagonism, neuroticism, and agentic extraversion. In the present study, the internal consistency coefficient for the overall scale was calculated as $\alpha = .881$.

Prior to the study, ethical approval was obtained through Decision No. 4, adopted at the meeting of the Research and Publication Ethics Committee for Social and Human Sciences at Bursa Uludağ University, held on May 22, 2026, under Session No. 2026-05. The data collection process took place between May 15 and June 15, 2026. The scale forms were prepared via an online survey platform; participants were informed about the purpose, scope, and voluntary basis of the research, and it was stated that responses would be kept anonymous and confidential. The administration took approximately 15–20 minutes; incomplete, inconsistent, or carelessly completed forms were excluded from the analysis during data cleaning.

The data were analyzed using the SPSS 25 package program. Before proceeding to the analyses, the normality of the distributions was examined through skewness and kurtosis coefficients; since the values fell within the range of -1.5 to +1.5, it was decided to use parametric tests. Participants' socio-demographic characteristics were described with frequency and percentage distributions, and scale scores with arithmetic means and standard deviations. The direction and strength of the relationships among variables were tested with Pearson correlation analysis, and the extent to which religiosity predicted narcissism with multiple linear regression analysis. In the regression models, the multicollinearity problem was checked with VIF and tolerance values. Independent-samples t-tests were used for comparisons based on two-category variables, and one-way analysis of variance (ANOVA) for variables with more than two categories, with the source of

significant differences determined by the Tukey HSD or Tamhane T2 tests according to the homogeneity of variances. In addition to statistical significance, effect sizes were calculated for significant comparisons to evaluate the practical importance of the findings: Cohen's d for independent-samples t -tests and eta-squared (η^2) for one-way analyses of variance. Effect sizes were interpreted in accordance with Cohen's (1988) criteria, taking as thresholds .20 (small), .50 (medium), and .80 (large) for d values, and .01 (small), .06 (medium), and .14 (large) for η^2 values. In all analyses, the significance level was accepted as $p < .05$.

Findings

Descriptive statistics regarding participants' scores on the religiosity and narcissism scales are presented in Table 1. The overall mean of the religiosity scale is at a moderate-to-high level ($M = 3.65$), with the belief-influence dimension ($M = 3.79$) having a higher mean than the knowledge-worship dimension ($M = 3.50$). The overall mean of the narcissism scale ($M = 2.84$) lies between low and moderate levels; the vulnerable narcissism mean ($M = 3.02$) is higher than the grandiose narcissism mean ($M = 2.80$). When examined at the item level, the highest means are concentrated in relatively adaptive statements such as taking responsibility, achievement motivation, and enjoying social interaction, whereas the lowest means are concentrated in negative narcissistic traits such as exploitativeness, lack of empathy, and the expectation of privilege. On the religiosity scale, statements concerning emotional commitment and basic worship tendencies have higher means, while statements concerning regular ritual practices have relatively lower means.

Table 1. *Descriptive Statistics for the Religiosity and Narcissism Scales*

Variable	M	SD
Belief-Influence	3.79	1.04
Knowledge-Worship	3.50	0.90
Religiosity (General)	3.65	0.92
Grandiose Narcissism	2.80	0.59
Vulnerable Narcissism	3.02	0.76
Narcissism (General)	2.84	0.54

The results of the Pearson correlation analysis conducted to determine the relationships between religiosity and narcissism are presented in Table 2. A statistically non-significant, very weak, and negative relationship was found between the general religiosity score and the general narcissism score ($r = -.047$; $p = .238$). Accordingly, there is no significant relationship between participants' general religiosity levels and their general narcissism levels.

When examined at the subdimension level, no significant relationship was detected between the general religiosity score and grandiose narcissism ($r = -.013$; $p > .05$). In contrast, a negative, low-level, and significant relationship was determined between the general religiosity score and vulnerable narcissism ($r = -.129$; $p < .01$). Similarly, negative and significant relationships were found between the belief-influence dimension and vulnerable narcissism ($r = -.083$; $p < .05$) and between the knowledge-worship dimension and vulnerable narcissism ($r = -.168$; $p < .01$). No dimension of religiosity was significantly related to grandiose narcissism or general narcissism. Furthermore, the expected pattern was observed among narcissism's own dimensions: very strong positive relationships were found between general narcissism and grandiose narcissism ($r = .966$; $p < .01$), moderate between general narcissism and vulnerable narcissism ($r = .608$; $p < .01$), and low-to-moderate between grandiose and vulnerable narcissism ($r = .382$; $p < .01$).

Table 2. *Pearson Correlation Coefficients Between the Dimensions of Religiosity and Narcissism*

	Belief-Influence	Knowledge-Worship	Religiosity (Gen.)
Grandiose Narcissism	-.018	-.006	-.013
Vulnerable Narcissism	-.083*	-.168**	-.129**
Narcissism (General)	-.038	-.052	-.047

* $p < .05$; ** $p < .01$.

The obtained correlation coefficients show that religiosity does not exhibit a significant relationship with the grandiose dimension of narcissism, whereas it is in a low-level, negative, and significant relationship with vulnerable narcissism. The small magnitude of the relationship coefficients ($|r| \leq .17$) indicates that religiosity's explanatory contribution to vulnerable narcissism is limited.

Two separate multiple linear regression analyses were conducted to determine the extent to which the belief-influence and knowledge-worship dimensions of religiosity predict the subtypes of narcissism. In the first model, grandiose narcissism was treated as the dependent variable; the model constructed was determined not to be statistically significant, $F(2, 630) = 0.154$; $p = .857$. The explanatory level of the model is almost zero ($R^2 = .000$; adjusted $R^2 = -.003$). Accordingly, the belief-influence ($\beta = -.035$; $p = .592$) and knowledge-worship ($\beta = .022$; $p = .735$) dimensions of religiosity do not significantly predict grandiose narcissism. This finding shows that grandiose narcissism levels are shaped independently of the dimensions of religiosity.

In the second model, vulnerable narcissism was treated as the dependent variable, and the constructed model was found to be statistically significant, $F(2, 630) = 11.444$; $p < .001$. However, the proportion of variance explained by the model is low ($R^2 = .035$; adjusted $R^2 = .032$); that is, the belief-influence and knowledge-worship dimensions together explain only about 3.5% of the variance in vulnerable narcissism. Examination of the regression coefficients shows that the knowledge-worship dimension predicts vulnerable narcissism negatively and significantly ($\beta = -.275$; $t = -4.295$; $p < .001$). The belief-influence dimension, in turn, was found to yield a positive and significant coefficient ($\beta = .136$; $t = 2.116$; $p < .05$). The multicollinearity statistics are within acceptable limits (tolerance = .372; VIF = 2.687).

Table 3. *Multiple Regression Analysis for the Prediction of Vulnerable Narcissism by the Religiosity Dimensions*

Variable	B	Std. Error	β	t	p
Constant	3.468	.124	—	28.073	.000
Belief-Influence	.099	.047	.136	2.116	.035
Knowledge-Worship	-.235	.055	-.275	-4.295	.000

$R = .187$; $R^2 = .035$; Adjusted $R^2 = .032$; $F(2, 630) = 11.444$; $p < .001$.

It is noteworthy that the belief-influence dimension shows a negative relationship with vulnerable narcissism in the correlation analysis ($r = -.083$) but yields a positive coefficient ($\beta = .136$) in the regression model. This situation points to a suppression effect arising from the high relationship between the belief-influence and knowledge-worship dimensions ($r = .792$). Because in regression analysis the effect of each variable is calculated by controlling for the other, coefficients in a direction different from the bivariate correlations may be obtained. The theoretical interpretation of this finding is addressed in the Discussion section.

The results of the independent-samples t-test conducted by sex showed no significant difference in any dimension of religiosity ($p > .05$). In contrast, significant differences were found in the subdimensions of narcissism. Grandiose narcissism scores were significantly higher in men ($M = 2.90$) than in women ($M = 2.74$), although the effect size is small ($t = -3.268$; $p = .001$; $d = 0.27$). Vulnerable narcissism scores, in turn, were significantly higher in women ($M = 3.10$) than in men ($M = 2.86$), and the effect size for this difference is also small ($t = 3.810$; $p < .001$; $d = 0.32$). No significant sex-related difference was observed in the general narcissism level ($t = -1.736$; $p = .083$).

Table 4. *Comparison of Narcissism Dimensions by Sex (t-Test)*

Variable	Group	n	M	SD	t	p	d
Grandiose Narcissism	Women	419	2.74	0.57	-3.268	.001	0.27
	Men	214	2.90	0.61			
Vulnerable Narcissism	Women	419	3.10	0.77	3.810	.000	0.32
	Men	214	2.86	0.74			

The one-way analysis of variance conducted by age group revealed no significant difference in any dimension of religiosity ($p > .05$); however, a steady upward trend in religiosity scores was observed as age increased. In the narcissism dimensions, significant differences were detected. The group with the highest scores on grandiose narcissism ($F = 3.028$; $p = .049$; $\eta^2 = .010$), vulnerable narcissism ($F = 3.857$; $p = .022$; $\eta^2 = .012$), and general narcissism ($F = 3.777$; $p = .023$; $\eta^2 = .012$) is the 18–20 age group. Post-hoc analyses showed that the significant difference in vulnerable narcissism was between the 18–20 age group and the group aged 24 and over, and that the level of vulnerable narcissism decreased as age increased. The effect sizes remaining at the level of $\eta^2 \approx .01$ reveal that although the age-related differences are statistically significant, their practical importance is limited.

No consistent and significant pattern of differentiation was observed in the levels of religiosity and narcissism with respect to many variables such as educational level, year of study, employment status, marital status, parental status, income level, and birth order. In contrast, some significant differences—especially in the religiosity dimensions—were detected for variables such as place of birth, hometown, and faculty of study; these differences appear to be related more to regional and cultural background.

When participants' levels of religiosity and narcissism were compared according to their health and psychological histories, notable patterns emerged (Table 5). The belief-influence ($M = 3.49$), knowledge-worship ($M = 3.16$), and general religiosity ($M = 3.32$) scores of participants reporting psychiatric treatment were significantly lower than those not receiving treatment ($M = 3.86$; 3.58; 3.72, respectively) (for general religiosity, $t = -3.673$; $p < .001$; $d = 0.38$). The vulnerable narcissism scores of the same group ($M = 3.29$), in turn, were significantly higher than those not receiving treatment ($M = 2.96$), and this difference corresponds to a small-to-moderate effect size ($t = 4.242$; $p < .001$; $d = 0.43$). Similarly, individuals receiving psychotherapy support had higher vulnerable narcissism levels ($t = 2.666$; $p = .008$; $d = 0.32$); and individuals using regular medication had lower general religiosity levels ($t = -2.005$; $p = .045$; $d = 0.22$) and higher vulnerable narcissism levels ($t = 2.144$; $p = .032$; $d = 0.23$). In individuals with a chronic illness, grandiose narcissism ($t = -3.450$; $p = .001$; $d = 0.42$) and general narcissism ($t = -3.138$; $p = .002$; $d = 0.39$) scores were lower. With respect to the experience of psychological trauma, no significant difference was detected in the levels of religiosity and narcissism ($p > .05$).

Table 5. *Religiosity and Vulnerable Narcissism by Psychiatric Treatment Status (t-Test)*

Variable	Group	n	M	SD	t	p	d
Religiosity (General)	Yes	117	3.32	1.08	-3.673	.000	0.38
	No	516	3.72	0.86			
Vulnerable Narcissism	Yes	117	3.29	0.75	4.242	.000	0.43
	No	516	2.96	0.76			

When this pattern is evaluated as a whole, it is seen that individuals presenting a clinically more vulnerable profile (those reporting psychiatric treatment, psychotherapy, and medication use) exhibit both lower religiosity and higher vulnerable narcissism together.

Discussion

This study aimed to examine the relationship between religiosity and narcissism among university students by disaggregating the subdimensions of both constructs. The findings obtained show that the relationship between religiosity and narcissism is not a simple, linear, and unidirectional pattern; on the contrary, it exhibits a context-sensitive structure that differs according to which dimensions of religiosity and narcissism are addressed. This multifaceted picture constitutes the study's basic contribution.

Perhaps the most striking finding of the study is the absence of a significant relationship between the general religiosity level and the general narcissism level ($r = -.047$; $p > .05$). This finding reveals that religiosity is not a general determinant that wholly decreases or increases the individual's narcissistic tendencies. This result is consistent with the findings of some research conducted in Türkiye. Indeed, Ermavuş (2025) found no significant relationship between religiosity and narcissism in adult men; Ulusal (2019), too, could not detect a directly significant link between religiosity and narcissism in adolescents. Similarly, Acar (2025) found no significant relationship at the general level in married couples, detecting only a weak and negative link between grandiose narcissism and religious behaviors. The common emphasis of these studies is that the religiosity–narcissism relationship may become blurred when evaluated through general scores but may gain meaning when examined at the subdimension level.

One theoretical explanation for the absence of a significant relationship at the general level is that the relationship between religiosity and narcissism is not homogeneous in direction. While religious values are expected to serve a constraining function against narcissism by promoting humility and altruism, there are also aspects of religious identity that may feed perceptions of privilege and superiority. The mutual balancing of these two opposing tendencies within the same general score may lead to a neutralization of the relationship at the general level. Nevertheless, it should be noted that this explanation is an interpretation that cannot be directly tested with the present cross-sectional data; alternatively, the possibility that religiosity and grandiose narcissism are indeed largely independent constructs—and that the neutral result in the general score is a reflection of this independence—should not be overlooked. In any case, the disaggregation of narcissism's subtypes and of religiosity's different dimensions stands out as a methodological necessity.

Contrary to the neutral picture at the general level, consistently negative and significant relationships were found between religiosity and vulnerable narcissism. General religiosity ($r = -.129$), belief-influence ($r = -.083$), and knowledge-worship ($r = -.168$) were all negatively related to vulnerable narcissism, and in the regression analysis the dimensions of religiosity significantly predicted vulnerable narcissism. It is noteworthy that the knowledge-worship dimension in particular

($\beta = -.275$) was decisive in this prediction. This result suggests that regular worship practices and level of religious knowledge may serve a mitigating function for the features underlying vulnerable narcissism, such as sensitivity to criticism, need for approval, insecurity, and shame-proneness.

This finding coincides with the international literature showing that intrinsic and internalized religiosity displays a negative relationship with the maladaptive dimensions of narcissism. Watson et al. (1984, 1988) showed that intrinsic religious orientation is negatively related to narcissism and especially to its exploitativeness dimension. Zondag and Van Uden (2010), in turn, showed that vulnerable (covert) narcissism forms stronger relationships with religious coping styles than grandiose narcissism. The fact that religiosity in the present study is related particularly to vulnerable narcissism suggests that these two constructs may share a common emotional ground: the framework of meaning provided by regular religious practices and religious knowledge may reduce the emotional sensitivity specific to vulnerable narcissism by making the individual's self-worth less dependent on external approval. In the Turkish context, the finding by researchers such as Kocagöz Uzun (2019) and Okumuş (2020) of negative relationships between intrinsic religiosity and certain subdimensions of narcissism also supports this interpretation.

Nevertheless, the low level of the obtained relationships and of the explained variance ($R^2 = .035$) clearly demonstrates that religiosity's contribution to vulnerable narcissism is limited. It is understood that many psychological, developmental, and familial variables other than religiosity play a more decisive role in the formation of vulnerable narcissism. For this reason, the findings should be interpreted not as a strong claim of causality in the form of "religiosity reduces vulnerable narcissism" but as the existence of a weak but consistent association between the two constructs. Moreover, the possibility that the observed relationship may partly stem from a possible method effect shared by the measurement instruments (self-report, social desirability) or from third variables not included in the model (e.g., self-esteem, neuroticism) should also be taken into account.

The belief-influence dimension's yielding a positive coefficient in the regression despite being negative in the correlation was explained through the concept of a suppression effect. This situation, arising from the high relationship between the two religiosity dimensions ($r = .792$), shows that the relationships of religiosity's different dimensions with narcissism may not operate in the same direction. When the effect of the knowledge-worship dimension is held constant, the belief-influence dimension's positive relationship with vulnerable narcissism allows a cautious reading according to which a strong adoption of religious belief—when not balanced by regular worship and knowledge—may coexist with certain emotional sensitivities. However, this interpretation should be handled cautiously given the statistical nature of the suppression effect and should not be generalized before being confirmed in independent samples.

In the study, no dimension of religiosity displayed a significant relationship with grandiose narcissism, and the regression model was also non-significant ($R^2 = .000$). This result shows that features of grandiose narcissism such as outward superiority, dominance, and exhibitionism develop largely independently of the level of religiosity. The relatively stable, autonomy-emphasizing, and less externally-approval-dependent structure of grandiose narcissism may render it more closed to the influence of religious variables. This finding is consistent with Zondag and Van Uden's (2010) result that grandiose narcissism forms weak and selective relationships with religious coping. Therefore, the relationship of religiosity with narcissism operates essentially through the vulnerable/defensive dimension, while the grandiose dimension remains outside this relationship.

The findings regarding sex are largely consistent with the established pattern in the literature. The finding of higher grandiose narcissism in men and higher vulnerable narcissism in women shows that the different manifestations of narcissism differ by sex; however, the fact that the effect sizes for both differences remain small ($d = 0.27$ and $d = 0.32$) requires caution regarding the practical

importance of these differences. This finding coincides with the results of Grijalva et al.'s (2015) meta-analysis covering more than 470,000 participants—according to which grandiose narcissism, especially the authority, leadership, and entitlement dimensions, is more pronounced in men, while the total effect sizes are relatively small—and with Azar's (2026) Turkish-sample findings. The absence of a significant sex-related difference in the general narcissism level can be explained by the mutual balancing of these two oppositely directed differences within the general score. The absence of a significant sex-related difference in religiosity, in turn, diverges from the results of some Turkish studies in which women's religiosity was found to be higher (Azar, 2026), and may be related to the sample's specific characteristics.

The findings regarding the age variable reveal that narcissistic tendencies are more pronounced in the early period of young adulthood (18–20 years) and tend to decrease with age—especially in the vulnerable narcissism dimension. This pattern is consistent with the developmental literature showing that narcissism declines with age (Foster et al., 2003) and with Özel's (2014) study finding a negative relationship between age and narcissism. Nevertheless, the very small effect sizes for the age-related differences ($\eta^2 \approx .01$) show that these differences, while reaching statistical significance owing to the large sample, have limited applied weight.

The joint observation of lower religiosity and higher vulnerable narcissism in participants reporting psychiatric treatment, psychotherapy, and regular medication use constitutes a theoretically meaningful pattern. The effect sizes for these differences lie in the small to small-to-moderate range ($d = 0.22$ – 0.43), with the most pronounced difference emerging in the vulnerable narcissism level of individuals receiving psychiatric treatment ($d = 0.43$). Given the close bond of vulnerable narcissism with emotional sensitivity, insecurity, and psychological distress, it is an expectable result that this group has both a greater search for psychological support and higher vulnerable narcissism scores. However, owing to the cross-sectional design, the direction of these relationships is uncertain; it is possible that psychological distress increases vulnerable narcissism, that vulnerable narcissism increases distress, or that both stem from a common third variable.

The most salient methodological contribution of this study is its use of a multidimensional measurement instrument that evaluates narcissism not as a unidimensional construct but through its grandiose and vulnerable manifestations and fifteen subdimensions. While no significant relationship with religiosity appears when viewed through the general narcissism score, the emergence of a significant association with the vulnerable dimension when narcissism's subtypes are disaggregated concretely demonstrates the explanatory power of multidimensional measurement. Studies relying on unidimensional narcissism measures that report the religiosity–narcissism relationship as "non-significant" may in fact be doing so because subdimension relationships operating in different directions neutralize one another within the general score. This situation reveals the importance, in future research, of preferring designs in which grandiose and vulnerable dimensions are handled separately—and, if possible, the intrinsic–extrinsic religious orientation distinction is also included in the model—rather than relying solely on general narcissism scores. Likewise, the fact that the belief-influence and knowledge-worship dimensions of religiosity produce different coefficients with vulnerable narcissism (the suppression effect) shows that the internal structure of religiosity is also not homogeneous and that dimensional analysis is necessary.

The finding of lower grandiose narcissism in individuals with a chronic illness ($d = 0.42$), in turn, is an interesting result suggesting that the experience of physical vulnerability may exert a blunting effect on the perception of superiority and entitlement; however, this interpretation too is limited by the cross-sectional data and does not form a basis for a causal inference.

When the study's findings are evaluated as a whole, it is seen that the relationship of religiosity with narcissism cannot be reduced to unidirectional descriptions of the "protective" or "fostering" kind. While religiosity stands in a neutral position with respect to grandiose narcissism, it exhibits an attenuating tendency—albeit at a limited level—with respect to vulnerable narcissism. This dissociation supports contemporary personality theories positing that the two basic manifestations of narcissism rest on different psychological mechanisms. While the relatively stable, externally-approval-closed, and autonomy-emphasizing structure of grandiose narcissism protects it from the influence of religious variables, the approval-seeking, defensive, and emotionally sensitive structure of vulnerable narcissism appears more open to the influence of religious meaning sources and practices.

Within this framework, it may be thought that religiosity, by offering a meaning system that liberates the individual's self-worth from external success and approval, can soften the sensitivities specific to vulnerable narcissism. However, it should not be forgotten that this contribution is quantitatively limited ($R^2 = .035$); religiosity should not be overstated as a protective factor on its own. In terms of application, these findings allow several concrete inferences. First, in university psychological counseling and guidance units, group programs aimed at students exhibiting vulnerable narcissism features may include components (e.g., self-compassion-based interventions, meaning-oriented work) that target the liberation of self-worth from external approval. Second, positioning spiritual counseling and psychological support services as complementary rather than mutually exclusive approaches—and developing an integrated referral model whereby individuals in search of psychological support who exhibit a low-religiosity/high-vulnerable-narcissism pattern can benefit from both resources—may be useful. Third, in religious-education practices, supporting religiosity not only at the level of belief but together with its regular-practice and knowledge dimensions—that is, in a way that also encompasses behavioral internalization—appears meaningful in view of the decisive role that the findings attribute to the knowledge-worship dimension.

Conclusion

This study revealed that the relationship between religiosity and narcissism among university students is not significant at the general level but is in a low-level, negative, and consistent relationship with the vulnerable dimension of narcissism. While grandiose narcissism exhibits a structure independent of religiosity, vulnerable narcissism is related in an attenuating direction, especially with the knowledge-worship dimension of religiosity. Sex and age stood out as variables differentiating the form and intensity of narcissism; however, the effect sizes for these differences were seen to remain small. Lower religiosity and higher vulnerable narcissism were observed together in individuals presenting a clinically vulnerable profile. All these findings show that the religiosity–narcissism relationship exhibits a structure too layered to be captured by unidimensional measurements and that the disaggregation of the subdimensions of both constructs is imperative.

In line with the findings obtained, the following recommendations can be developed: (1) In university psychological counseling and guidance units, preventive programs aimed especially at students who exhibit vulnerable narcissism features and experience a self-worth dependent on external approval may target the strengthening of the individual's meaning sources and internal value system; these programs may be structured with concrete modules such as self-compassion, emotion regulation, and realistic self-evaluation skills. (2) In religious-education and spiritual-counseling practices, it is important to address religiosity holistically—not only at the level of belief but also with its regular-practice, knowledge, and internalization dimensions. (3) It is recommended that future research use longitudinal designs to overcome the limitations of the cross-sectional design and include in the model the intrinsic–extrinsic orientation distinction and mediating/moderating variables (e.g., humility, self-esteem, mindfulness). (4) Conducting comparative studies with samples belonging to different religious traditions and cultural contexts will increase the

generalizability of the findings. (5) In order to limit the social-desirability bias that self-report-based measurements may produce, the use of multi-method approaches such as implicit measurement techniques or informant/other-ratings may be recommended. (6) Testing, through mediating-variable models, the possible mechanisms that may play a role in the relationship between religiosity and vulnerable narcissism (e.g., the source of self-worth, sense of meaning, religious coping) will contribute to deepening theoretically the weak but consistent association described in this study.

This study has certain limitations. First, the research is limited to university students reached through convenience sampling who voluntarily participated in the study; this restricts the generalizability of the findings and weakens the sample's power to represent the population. Second, owing to the cross-sectional design, the relationships among variables cannot be interpreted causally. Third, since the data were collected with self-report scales, they may have been affected by social-desirability and self-evaluation biases. Fourth, since the Short Religiosity Scale used was developed with reference to the religion of Islam, the findings are limited to this belief context. Finally, the low proportions of explained variance and the observed effect sizes show that many variables not included in the model may be effective on religiosity and narcissism, and require the findings to be evaluated with caution.

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Üniversite Öğrencilerinde Dindarlık ile Büyüklenme ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişki

Giriş

Din, insanlık tarihinin en köklü ve evrensel olgularından biri olarak bireyin hem iç dünyasını hem de toplumsal ilişkilerini derinden biçimlendiren çok katmanlı bir gerçekliktir. Bireyin varoluşsal sorularına anlam üretme, aşkın bir varlıkla ilişki kurma ve ahlaki bir çerçeve içinde yaşamını sürdürme çabasının bir yansıması olan din, psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve teoloji gibi pek çok disiplinin kesişiminde incelenmektedir. Dindarlık kavramı bir çalışmaya göre bireyin Allah'a karşı beslediği bilinçli bağlılık ve bu bağlılığın inanç, ibadet ve ahlaki davranış düzeylerinde somutlaşması olarak tanımlanmaktadır (Hökelekli, 2016).

Dindarlık, dinin bireysel düzeyde yaşanma ve içselleştirilme biçimini ifade eder; salt bir inanç sistemi olmanın ötesinde bireyin tutumlarını, duygusal deneyimlerini, ibadet pratiklerini, dini bilgi düzeyini ve gündelik davranışlarını kapsayan bütüncül bir yapıya karşılık gelir. Çağdaş din psikolojisi literatüründe dindarlığın tek bir boyutla açıklanamayacağı, aksine birbirini tamamlayan çok sayıda boyut aracılığıyla anlaşılabilmesi genel kabul görmektedir. Glock ve Stark'ın (1965) inanç, ibadet, deneyim, bilgi ve etki boyutlarından oluşan klasik beşli modeli, dindarlığın çok boyutlu doğasını ortaya koyan en etkili kuramsal çerçevelerden biri olmuş ve sonraki ölçüm geleneklerini büyük ölçüde yönlendirmiştir. Türkiye bağlamında ise dindarlık, bireyin hem bilişsel hem duygusal hem de davranışsal düzeyde dini bir kimlikle örtüşen bir yaşam biçimi sürdürmesi olarak tanımlanmaktadır (Köse & Ayten, 2017).

Dindarlığın bireyin psikolojik işlevselliğiyle ilişkisi, alanyazında yoğun biçimde araştırılan konulardan biridir. Çok sayıda çalışma, dindarlığın anlam arayışı, başa çıkma, psikolojik iyi oluş, prososyal davranış, empati ve alçakgönüllülük gibi yapılarla olumlu yönde ilişkili olabileceğini ortaya koymaktadır (Koenig & Büssing, 2010; Pargament vd., 2005). Özellikle dini değerlerin bireyin benmerkezci eğilimlerini dengeleyen ahlaki bir çerçeve sunduğu; şefkat, diğerkâmlık ve tevazu gibi erdemleri teşvik ederek bireyi kendi ötesindeki amaçlara yönlendirdiği vurgulanmaktadır. Bu bakış açısı, dindarlığın bireyin benlik yapısını ve kişilerarası tutumlarını biçimlendiren önemli bir psikososyal kaynak olduğu görüşünü beslemektedir.

Bu çalışmanın ikinci temel değişkeni olan narsisizm ise büyüklenme, hak iddia etme, empati eksikliği, üstünlük algısı ve sürekli hayranlık arayışı gibi özelliklerle tanımlanan karmaşık bir psikolojik yapıdır. Çağdaş kişilik psikolojisi, narsisizmi tek tip bir özellik olarak değil, en az iki temel görünüm üzerinden ele almaktadır. Büyüklenmeci (grandiyöz) narsisizm; üstünlük duygusu, baskınlık, teşhircilik, hak iddia etme ve dışa dönük bir benlik yüceltme örüntüsüyle karakterize olurken; kırılgan (vulnerable) narsisizm, eleştiriye aşırı duyarlılık, içe dönük güvensizlik, utanç eğilimi, savunmacılık ve örtük bir üstünlük beklentisiyle belirginleşmektedir. Bu iki görünüm, ortak bir benlik düzenleme sorununu paylaşmakla birlikte duygusal ve kişilerarası dışavurumları bakımından belirgin biçimde farklılaşmaktadır. Nitekim büyüklenmeci ve kırılgan narsisizmin farklı

psikolojik bağıntılara sahip olması, narsisizmi tek boyutlu olarak ölçen araçların açıklayıcı gücünü sınırlamakta ve çok boyutlu ölçüm yaklaşımlarını gerekli kılmaktadır.

Narsisizm kavramının kuramsal kökleri psikanalitik geleneğe dayanmaktadır. Bu gelenekte narsisizm, kimi zaman sağlıklı benlik gelişiminin doğal bir bileşeni, kimi zaman da patolojik bir benlik düzenleme sorunu olarak ele alınmıştır. İlerleyen dönemde kendilik psikolojisi ve nesne ilişkileri kuramı gibi yaklaşımlar, narsisistik örüntüleri benlik bütünlüğü, özsaygı düzenlemesi ve erken ilişkiisel deneyimlerle bağı içinde değerlendirerek kavramı derinleştirmiştir. Sosyal-kültürel yaklaşımlar ise narsisizmin bireyci, rekabetçi ve gösteri odaklı modern toplum yapısıyla birlikte yaygınlaştığını vurgulamaktadır. Kişilik psikolojisi geleneğinde ise narsisizm, normal kişilik özelliklerinin bir uzantısı olarak ele alınmakta ve beş faktör kişilik modeli çerçevesinde çözümlenmektedir. Bu çalışmada kullanılan Beş Faktör Narsisizm Modeli, narsisizmi antagonizm, nevrotiklik ve aracılı dışadönüklük gibi temel kişilik boyutlarının özgün bir bileşimi olarak kavramsallaştırmakta; böylece hem büyülenmeci hem de kırılğan görünümleri tek bir kuramsal çatı altında değerlendirme imkânı sunmaktadır. Bu yaklaşım, narsisizmin yalnızca klinik bir bozukluk olarak değil, toplumda yaygın biçimde dağılım gösteren bir kişilik örüntüsü olarak incelenmesine de olanak tanımaktadır.

Dindarlığın çok boyutlu yapısı da bu ilişkinin doğru biçimde anlaşılması açısından belirleyicidir. Dindarlık, salt dini bilgi ya da ibadet sıklığına indirgenemeyecek kadar geniş bir alanı kapsamakta; inanç, ibadet, duygusal deneyim, bilgi ve bu unsurların gündelik davranışa yansıyan etkisi gibi birbirini tamamlayan boyutlardan oluşmaktadır. Bu çalışmada esas alınan ölçüm aracı, dindarlığı inanç ve değerlerin yaşama yansıyan etkisini ele alan inanç-etki boyutu ile ibadet pratiklerini ve dini bilgi düzeyini değerlendiren bilgi-ibadet boyutu üzerinden ele almaktadır. Bu iki boyut, dindarlığın hem içsel-bilişsel hem de davranışsal-pratik yönlerini temsil etmekte; dolayısıyla narsisizmle olan ilişkinin dindarlığın hangi yönünden kaynaklandığının ayrıştırılmasına imkân tanımaktadır. Nitekim alanyazında dindarlığın davranışsal ve pratik boyutlarının, salt inanç düzeyine kıyasla narsisizmle daha tutarlı biçimde ilişkilenebileceği ileri sürülmektedir.

Dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişki, kuramsal düzeyde çelişkili beklentilerin bir arada bulunduğu bir alanı temsil etmektedir. Bir yandan, dini geleneklerin merkezinde yer alan tevazu, şükür, kul olma bilinci ve diğerkâmlık gibi değerlerin, narsisizmin temelindeki üstünlük ve hak iddia etme eğilimleriyle karşıt kutuplarda yer aldığı düşünülmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında, içselleştirilmiş bir dindarlığın narsisistik eğilimleri sınırlayıcı, hatta onlara karşı koruyucu bir işlev görmesi beklenebilir. Nitekim Watson vd. (1984) öncü çalışmaları, içsel dini yönelimin narsisizmle ve özellikle narsisizmin sömürücülük (exploitiveness) gibi uyumsuz boyutlarıyla negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, dini inançlarını içtenlikle benimseyip yaşamlarının merkezine yerleştiren bireylerin başkalarını araçsallaştırma ve benmerkezci davranma eğilimlerinin daha düşük olabileceğine işaret etmektedir.

Öte yandan literatürde, dindarlığın her koşulda narsisizmle ters yönlü bir ilişki sergilemediğini gösteren bulgular da mevcuttur. Dini kimliğin yoğun ve dışsal biçimde benimsenmesinin, bireyde seçilmişlik, ahlaki üstünlük ve ayrıcalık algısını güçlendirerek belirli narsistik örüntüleri besleyebileceği ileri sürülmektedir. Bu bağlamda dinin araçsal, statü ve sosyal kabul odaklı bir biçimde yaşanması (dışsal dindarlık), narsisizmin uyumsuz boyutlarıyla pozitif yönde ilişkilendirilmiştir (Atran & Ginges, 2012; Crocker & Luhtanen, 1990; Tracy & Robins, 2007). Dolayısıyla dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişki, dindarlığın niteliğine, hangi boyutunun öne çıktığına ve narsisizmin hangi görünümünün ele alındığına bağlı olarak değişkenlik gösteren, bağlama duyarlı bir yapı sergilemektedir.

Bu karmaşık ilişki, narsisizmin farklı görünüşleriyle birlikte düşünüldüğünde daha da belirgin hâle gelmektedir. Zondag ve Van Uden (2010), büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmin dini başa çıkma biçimleriyle farklı örüntüler oluşturduğunu, özellikle kırılğan narsisizmin dini başa çıkma süreçlerinde önemli bir rol oynadığını ve narsisizmin farklı türlerinin dini yaşantıyı farklı biçimlerde etkileyebileceğini göstermektedir. Bu bulgu, dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişkinin yalnızca genel düzeyde değil, narsisizmin alt türleri ayrıştırılarak incelenmesinin önemini ortaya koymaktadır. Büyüklenmeci narsisizmin dışa dönük ve özerklik vurgulu yapısı dini başa çıkmayla zayıf ilişkiler kurarken, kırılğan narsisizmin savunmacı ve onay arayan yapısının dini kaynaklarla daha güçlü bir bağ kurması olasıdır.

Türkiye bağlamında yürütülen araştırmalar da bu çok yönlü tabloyu yansıtmaktadır. Bazı çalışmalar dindarlık ile narsisizm arasında anlamlı bir ilişki bulamazken (Ermavuş, 2025; Ulusal, 2019), bazıları içsel dindarlık ile narsisizmin otorite, üstünlük, teşhircilik, sömürücülük ve hak iddia etme gibi boyutları arasında negatif yönlü ilişkiler tespit etmiştir (Kocagöz Uzun, 2019; Okumuş, 2020). Benzer biçimde, dindarlığın bilişsel ve davranışsal boyutlarının narsisizmle ters yönde ilişkilendiği; buna karşılık dışsal dindarlık ve olumsuz ebeveyn tutumlarının narsisizmle bağlantılı olduğu bildirilmiştir (Orhan, 2014). Cinsiyet değişkeni açısından ise erkeklerde büyüklenmeci, kadınlarda ise dindarlık ya da kırılğan narsisizm düzeyinin daha yüksek olduğunu bildiren bulgular dikkat çekmektedir (Azar, 2026). Bu bulgular bütünüyle değerlendirildiğinde, dindarlık-narsisizm ilişkisinin tek bir yönde işleyen basit bir örüntü olmadığı; aksine dindarlığın ve narsisizmin alt boyutlarına, ölçüm yaklaşımına ve sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşan dinamik bir yapı sergilediği anlaşılmaktadır.

Bu noktada üniversite döneminin gelişimsel özellikleri ayrı bir önem taşımaktadır. Erikson'un (1968) psikososyal gelişim kuramı çerçevesinde geç ergenlik ve beliren yetişkinlik, kimlik oluşumunun yoğun biçimde yaşandığı kritik bir evre olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde hem dini tutumlar hem de kişilik yapısı belirginleşmekte, birey kendi değer sistemini ve benlik algısını yapılandırmaktadır. Dolayısıyla üniversite öğrencileri, dini kimlik ile narsistik eğilimler arasındaki etkileşimi incelemek için kuramsal açıdan elverişli bir grup oluşturmaktadır. Ayrıca modern toplumda bireyselleşme eğilimlerinin artması, dijital medyanın yaygınlaşması ve rekabetçi eğitim ortamlarının genişlemesi, narsistik kişilik özelliklerinin gelişimini kolaylaştıran koşulların ortaya çıktığına dair tartışmaları beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede gençlerin dini değerleri ile kişilik örüntüleri arasındaki ilişkinin anlaşılması, koruyucu ruh sağlığı uygulamaları ve din eğitimi politikaları açısından da uygulamaya dönük katkılar sunmaktadır.

Türkiye'de din psikolojisi alanında dindarlık ile narsisizmi birlikte ele alan kapsamlı çalışmaların görece sınırlı kaldığı görülmektedir. Batı literatüründe bu ilişkiye dair çeşitli bulgular bulunmakla birlikte, Müslüman çoğunluklu toplumlarda ve özellikle Türk üniversite öğrencileri örneğinde ilişkinin yeterince incelenmediği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede araştırmanın literatüre özgün katkısı üç noktada toplanmaktadır. Birincisi, çalışma narsisizmi tek boyutlu bir yapı olarak değil; on beş alt boyut ve büyüklenmeci-kırılğan ayrımı üzerinden değerlendiren çok boyutlu bir ölçme aracı (Beş Faktör Narsisizm Ölçeği-Kısa Form) kullanmakta, böylece genel narsisizm puanlarında görünmez kalan ilişkilerin alt boyut düzeyinde ortaya çıkarılmasına imkân tanımaktadır. İkincisi, dindarlık da inanç-etki ve bilgi-ibadet olmak üzere iki boyuta ayrıştırılarak, ilişkinin dindarlığın hangi yönünden kaynaklandığı belirlenebilmektedir. Üçüncüsü, çalışma bu iki yapının kesişimini, ilgili literatürün büyük ölçüde Batı ve Hristiyan bağlamına dayandığı bir alanda, Müslüman çoğunluklu bir örneklem üzerinde ve görece geniş bir katılımcı grubuyla (N = 633) incelemektedir. Bu çerçevede araştırmanın temel problemi, üniversite öğrencilerinde dindarlık ile narsisizm arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı ve bu ilişkinin dindarlığın inanç-etki ve bilgi-ibadet boyutları ile narsisizmin büyüklenmeci ve kırılğan biçimleri açısından nasıl farklılaştığıdır. Bu doğrultuda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Üniversite öğrencilerinin genel dindarlık düzeyleri ile genel narsisizm düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Dindarlığın alt boyutları (inanç-etki, bilgi-ibadet) ile narsisizmin boyutları (büyüklenmeci, kırılğan) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Dindarlık, büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmi anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
- Üniversite öğrencilerinin dindarlık ve narsisizm düzeyleri, çeşitli sosyo-demografik değişkenler ile sağlık ve psikolojik özelliklere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan nicel bir çalışmadır. Araştırmada değişkenler arasındaki birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi var olan durumu olduğu gibi betimleyerek ortaya koymayı hedefleyen araştırma modellerinden biridir (Karasar, 2012). Araştırma, belirli bir zaman diliminde toplanan verilere dayanan kesitsel (cross-sectional) bir desende yürütülmüş; katılımcıların dindarlık ve narsisizm düzeyleri çeşitli sosyo-demografik değişkenler açısından da incelenmiştir.

Araştırmanın evrenini, 2025–2026 öğretim yılında Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrenciler oluşturmaktadır. Evrendeki tüm bireylere ulaşmanın zaman, maliyet ve iş gücü açısından güç olması nedeniyle araştırma örneklem üzerinden yürütülmüş; örneklemin belirlenmesinde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden uygun (kolayda) örnekleme tercih edilmiştir. Uygun örnekleme, ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına dayandığından örneklemin evreni temsil gücü sınırlıdır; bu sınırlılık ve olası sonuçları çalışmanın sınırlılıklar bölümünde ayrıca ele alınmıştır. Bu kapsamda toplam 653 öğrenciye ulaşılmış, eksik ya da özensiz doldurulan formlar çıkarıldıktan sonra analizler 633 katılımcı üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların 419'u (%66,2) kadın, 214'ü (%33,8) erkektir. Yaş dağılımı incelendiğinde örneklemin büyük bölümünün 18–20 (%47,6) ve 21–23 (%37,9) yaş aralığında yoğunlaştığı; medeni durum açısından çoğunluğun bekâr (%94,9) olduğu görülmektedir. Öğrenim düzeyi bakımından katılımcıların %68,7'si lisans, %26,2'si önlisans, %5,1'i lisansüstü düzeydedir. Katılımcıların büyük bölümü yaşamının önemli bir kısmını büyükşehirde geçirmiş (%47,6) ve ailesinin ekonomik durumunu orta düzey (%79,5) olarak değerlendirmiştir. Sağlık ve psikolojik geçmişe ilişkin olarak katılımcıların %18,5'i daha önce psikiyatrik tedavi aldığını, %12,8'i psikoterapi desteği aldığını, %16,4'ü düzenli ilaç kullandığını, %36,0'sı ise yaşamı boyunca en az bir ruhsal travma deneyimi yaşadığını bildirmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 25 maddelik form kullanılmıştır. Form; yaş, cinsiyet, medeni durum, doğum yeri ve memleket, öğrenim düzeyi, bölüm, sınıf, çalışma durumu, ikametgâh türü, ebeveyn eğitim durumu ve gelir düzeyi gibi demografik bilgilerin yanı sıra; psikiyatrik tedavi/psikoterapi geçmişi, kronik rahatsızlık, düzenli ilaç kullanımı ve ruhsal travma öyküsü gibi klinik açıdan önem taşıyan değişkenleri de içermektedir.

Kısa Dindarlık Ölçeği. Katılımcıların dindarlık düzeylerini ölçmek amacıyla Ayten (2009) tarafından geliştirilen ve beşli Likert formatına dönüştürülen Kısa Dindarlık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek; dini inanç ve değerlerin gündelik yaşama yansımaları ele alan inanç-etki boyutu ile ibadet pratiklerini ve dini bilgi düzeyini değerlendiren bilgi-ibadet boyutu olmak üzere iki alt boyuttan ve toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geliştirme çalışmasında yapı geçerliğine ilişkin KMO

değeri ,830 olarak; iç tutarlılık katsayıları ise ölçeğin geneli için $\alpha = ,80$, inanç-etki için $\alpha = ,74$ ve bilgi-ibadet için $\alpha = ,74$ olarak raporlanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin iyi uyum sergilediğini göstermiştir (CMIN/df = 2,53; GFI = ,96; CFI = ,93; NFI = ,97; RMSEA = ,06). Mevcut araştırmada ölçeğin geneli için iç tutarlılık katsayısı $\alpha = ,878$ olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçek puanları, yüksek puanların daha yüksek dindarlık düzeyine karşılık geleceği biçimde kodlanarak yorumlanmıştır.

Beş Faktör Narsisizm Ölçeği-Kısa Form (BFNÖ-KF). Katılımcıların narsisistik kişilik özelliklerini değerlendirmek amacıyla Glover vd. (2012) tarafından geliştirilen ve Ekşi (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek kullanılmıştır. Beşli Likert tipindeki 60 maddelik ölçek, narsisizmi beş faktör kişilik modeli çerçevesinde 15 alt boyut üzerinden değerlendirmektedir: onay arayıcılık, kibir, liderlik/otorite, güvensizlik, hak iddia etme, teşhircilik, sömürücülük, büyülenme hayalleri, umursamazlık, empati eksikliği, manipülatiflik, hayranlık ihtiyacı, tepkisel öfke, utanç ve maceraperestlik. Ölçek puanları üç biçimde yorumlanabilmektedir: (a) 15 alt boyutun toplamından elde edilen genel narsisizm puanı; (b) hayranlık ihtiyacı, tepkisel öfke ve utanç boyutlarından oluşan kırılman narsisizm ile geri kalan 12 boyuttan oluşan büyülenmeci narsisizm; (c) antagonizm, nevroitiklik ve aracılı dışadönüklük şeklindeki üç üst faktör. Mevcut araştırmada ölçeğin geneli için iç tutarlılık katsayısı $\alpha = ,881$ olarak hesaplanmıştır.

Çalışma öncesinde Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 22.05.2026 tarih ve 2026-05 Nolu oturumunda alınan 4 nolu kararıyla etik onay alınmıştır. Veri toplama süreci 15 Mayıs – 15 Haziran 2026 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ölçek formları çevrimiçi anket platformu aracılığıyla hazırlanmış; katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı ve gönüllülük esası hakkında bilgi verilmiş, yanıtların anonim ve gizli tutulacağı belirtilmiştir. Uygulama yaklaşık 15–20 dakika sürmüştür; eksik, tutarsız ya da özensiz doldurulan formlar veri temizleme aşamasında analiz dışı bırakılmıştır.

Verilerin analizi SPSS 25 paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Analizlere geçilmeden önce dağılımların normalliği çarpıklık ve basıklık katsayıları üzerinden incelenmiş; değerlerin -1,5 ile +1,5 aralığında kaldığı görülerek parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri frekans ve yüzde dağılımlarıyla; ölçek puanları ise aritmetik ortalama ve standart sapma değerleriyle betimlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü ve gücü Pearson korelasyon analiziyle; dindarlığın narsisizmi yordama düzeyi ise çoklu doğrusal regresyon analiziyle test edilmiştir. Regresyon modellerinde çoklu bağlantı sorunu VIF ve tolerans değerleriyle denetlenmiştir. İki kategorili değişkenlere göre karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t-testi; ikiden çok kategorili değişkenlerde ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmış, anlamlı farkların kaynağı varyansların homojenliğine göre Tukey HSD ya da Tamhane T2 testleriyle belirlenmiştir. İstatistiksel anlamlılığın yanı sıra bulguların pratik önemini değerlendirebilmek amacıyla anlamlı bulunan karşılaştırmalar için etki büyüklükleri hesaplanmıştır: bağımsız örneklem t-testleri için Cohen'in d'si, tek yönlü varyans analizleri için ise eta-kare (η^2) değeri raporlanmıştır. Etki büyüklükleri Cohen'in (1988) ölçütleri doğrultusunda yorumlanmış; d değerleri için ,20 (küçük), ,50 (orta) ve ,80 (büyük); η^2 değerleri için ,01 (küçük), ,06 (orta) ve ,14 (büyük) eşikleri esas alınmıştır. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi $p < ,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların dindarlık ve narsisizm ölçeklerinden aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur. Dindarlık ölçeği genel ortalaması orta-üst düzeyde (Ort = 3,65) olup, inanç-etki boyutu (Ort = 3,79) bilgi-ibadet boyutuna (Ort = 3,50) kıyasla daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Narsisizm ölçeği genel ortalaması (Ort = 2,84) düşük ile orta düzey arasında yer almakta; kırılman narsisizm ortalaması (Ort = 3,02), büyülenmeci narsisizm ortalamasından (Ort = 2,80) daha yüksek bulunmaktadır. Madde düzeyinde incelendiğinde, en yüksek ortalamalar

sorumluluk alma, başarı motivasyonu ve sosyal etkileşimden keyif alma gibi görece uyumlu ifadelerde; en düşük ortalamalar ise sömürücülük, empati eksikliği ve ayrıcalık beklentisi gibi olumsuz narsisistik özelliklerde toplanmıştır. Dindarlık ölçeğinde ise duygusal bağıllık ve temel ibadet eğilimlerine ilişkin ifadeler daha yüksek; düzenli ritüel pratiklerine ilişkin ifadeler görece daha düşük ortalamalara sahiptir.

Tablo 1. *Dindarlık ve Narsisizm Ölçeklerine İlişkin Betimsel İstatistikler*

Değişken	Ort	SS
İnanç-Etki	3,79	1,04
Bilgi-İbadet	3,50	0,90
Dindarlık (Genel)	3,65	0,92
Büyükleme Narsisizm	2,80	0,59
Kırılgan Narsisizm	3,02	0,76
Narsisizm (Genel)	2,84	0,54

Dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizinin sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır. Genel dindarlık puanı ile genel narsisizm puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı olmayan, çok zayıf ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = -,047$; $p = ,238$). Buna göre katılımcıların genel dindarlık düzeyleri ile genel narsisizm düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Alt boyutlar düzeyinde incelendiğinde, dindarlık genel puanı ile büyükleme narsisizm arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r = -,013$; $p > ,05$). Buna karşılık dindarlık genel puanı ile kırılgan narsisizm arasında negatif yönlü, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r = -,129$; $p < ,01$). Benzer biçimde, inanç-etki boyutu ile kırılgan narsisizm ($r = -,083$; $p < ,05$) ve bilgi-ibadet boyutu ile kırılgan narsisizm ($r = -,168$; $p < ,01$) arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Dindarlığın hiçbir boyutu büyükleme narsisizmle ya da genel narsisizmle anlamlı düzeyde ilişkilendirilmemiştir. Ayrıca narsisizmin kendi boyutları arasında beklenen örüntü gözlenmiş; genel narsisizm ile büyükleme narsisizm arasında çok güçlü ($r = ,966$; $p < ,01$), genel narsisizm ile kırılgan narsisizm arasında orta düzeyde ($r = ,608$; $p < ,01$) ve büyükleme ile kırılgan narsisizm arasında düşük-orta düzeyde ($r = ,382$; $p < ,01$) pozitif ilişkiler saptanmıştır.

Tablo 2. *Dindarlık ve Narsisizm Boyutları Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayıları*

	İnanç-Etki	Bilgi-İbadet	Dindarlık (Genel)
Büyükleme Narsisizm	-,018	-,006	-,013
Kırılgan Narsisizm	-,083*	-,168**	-,129**
Narsisizm (Genel)	-,038	-,052	-,047

* $p < ,05$; ** $p < ,01$.

Elde edilen korelasyon katsayıları, dindarlığın narsisizmin büyükleme boyutuyla anlamlı bir ilişki sergilemediğini; buna karşılık kırılgan narsisizmle düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. İlişki katsayılarının büyüklüğünün düşük olması ($|r| \leq ,17$), dindarlığın kırılgan narsisizm üzerindeki açıklayıcı katkısının sınırlı olduğuna işaret etmektedir.

Dindarlığın inanç-etki ve bilgi-ibadet boyutlarının narsisizmin alt türlerini yordama düzeyini belirlemek amacıyla iki ayrı çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. İlk modelde büyükleme narsisizm bağımlı değişken olarak ele alınmış; oluşturulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir, $F(2, 630) = 0,154$; $p = ,857$. Modelin açıklayıcılık düzeyi neredeyse

sıfırdır ($R^2 = ,000$; Düzeltilmiş $R^2 = -,003$). Buna göre dindarlığın inanç-etki ($\beta = -,035$; $p = ,592$) ve bilgi-ibadet ($\beta = ,022$; $p = ,735$) boyutları büyüklenmeci narsisizmi anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Bu bulgu, büyüklenmeci narsisizm düzeylerinin dindarlık boyutlarından bağımsız olarak şekillendiğini göstermektedir.

İkinci modelde kırılğan narsisizm bağımlı değişken olarak ele alınmış ve oluşturulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür, $F(2, 630) = 11,444$; $p < ,001$. Bununla birlikte modelin açıkladığı varyans oranı düşüktür ($R^2 = ,035$; Düzeltilmiş $R^2 = ,032$); yani inanç-etki ve bilgi-ibadet boyutları birlikte kırılğan narsisizmdeki varyansın yalnızca yaklaşık %3,5'ini açıklamaktadır. Regresyon katsayıları incelendiğinde, bilgi-ibadet boyutunun kırılğan narsisizmi negatif yönde ve anlamlı biçimde yordadığı görülmektedir ($\beta = -,275$; $t = -4,295$; $p < ,001$). İnanç-etki boyutunun ise pozitif yönde ve anlamlı bir katsayı verdiği belirlenmiştir ($\beta = ,136$; $t = 2,116$; $p < ,05$). Çoklu bağlantı istatistikleri kabul edilebilir sınırlar içindedir (tolerans = ,372; VIF = 2,687).

Tablo 3. Dindarlık Boyutlarının Kırılğan Narsisizmi Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	3,468	,124	—	28,073	,000
İnanç-Etki	,099	,047	,136	2,116	,035
Bilgi-İbadet	-,235	,055	-,275	-4,295	,000

$R = ,187$; $R^2 = ,035$; Düzeltilmiş $R^2 = ,032$; $F(2, 630) = 11,444$; $p < ,001$.

İnanç-etki boyutunun korelasyon analizinde kırılğan narsisizmle negatif ($r = -,083$) ilişki gösterirken regresyon modelinde pozitif bir katsayı ($\beta = ,136$) vermesi dikkat çekicidir. Bu durum, inanç-etki ile bilgi-ibadet boyutları arasındaki yüksek ilişki ($r = ,792$) nedeniyle ortaya çıkan bir baskılayıcı etkiye işaret etmektedir. Regresyon analizinde her bir değişkenin etkisi diğeri kontrol edilerek hesaplandığından, ikili korelasyonlardan farklı yönde katsayılar elde edilebilmektedir. Bu bulgunun kuramsal yorumu Tartışma bölümünde ele alınmıştır.

Cinsiyete göre yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları, dindarlığın hiçbir boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir ($p > ,05$). Buna karşılık narsisizmin alt boyutlarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Büyüklenmeci narsisizm puanları erkeklerde (Ort = 2,90), kadınlardan (Ort = 2,74) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuş, ancak etki büyüklüğü küçüktür ($t = -3,268$; $p = ,001$; $d = 0,27$). Kırılğan narsisizm puanları ise kadınlarda (Ort = 3,10), erkeklerden (Ort = 2,86) anlamlı düzeyde yüksektir ve bu farka ilişkin etki büyüklüğü de küçük düzeydedir ($t = 3,810$; $p < ,001$; $d = 0,32$). Genel narsisizm düzeyinde cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($t = -1,736$; $p = ,083$).

Tablo 4. Cinsiyete Göre Narsisizm Boyutlarının Karşılaştırılması (t-Testi)

Değişken	Grup	n	Ort	SS	t	p	d
Büyüklenmeci Narsisizm	Kadın	419	2,74	0,57	-3,268	,001	0,27
	Erkek	214	2,90	0,61			
Kırılğan Narsisizm	Kadın	419	3,10	0,77	3,810	,000	0,32
	Erkek	214	2,86	0,74			

Yaş gruplarına göre yapılan tek yönlü varyans analizi, dindarlığın hiçbir boyutunda anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır ($p > ,05$); ancak yaş ilerledikçe dindarlık puanlarında düzenli bir artış eğilimi gözlenmiştir. Narsisizm boyutlarında ise anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Büyüklenmeci narsisizm ($F = 3,028$; $p = ,049$; $\eta^2 = ,010$), kırılğan narsisizm ($F = 3,857$; $p = ,022$; $\eta^2 = ,012$) ve genel narsisizm ($F = 3,777$; $p = ,023$; $\eta^2 = ,012$) puanlarının en yüksek olduğu grup 18–20 yaş grubudur.

Post-hoc analizler, kırılğan narsisizmdeki anlamlı farkın 18–20 yaş grubu ile 24 yaş ve üzeri grup arasında olduğunu; yaş ilerledikçe kırılğan narsisizm düzeyinin azaldığını göstermiştir. Etki büyüklüklerinin $\eta^2 \approx ,01$ düzeyinde kalması, yaşa bağlı farkların istatistiksel olarak anlamlı olmakla birlikte pratik önemlerinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Öğrenim düzeyi, sınıf, çalışma durumu, medeni durum, ebeveyn durumu, gelir düzeyi ve doğum sırası gibi pek çok değişken açısından dindarlık ve narsisizm düzeylerinde tutarlı ve anlamlı bir farklılaşma örüntüsü gözlenmemiştir. Buna karşılık doğum yeri, memleket ve okunan fakülte gibi değişkenlerde özellikle dindarlık boyutlarında bazı anlamlı farklılıklar saptanmış; bu farklılıklar daha çok bölgesel ve kültürel arka planla ilişkili görünmektedir.

Katılımcıların sağlık ve psikolojik geçmişlerine göre dindarlık ve narsisizm düzeyleri karşılaştırıldığında dikkat çekici örüntüler ortaya çıkmıştır (Tablo 5). Psikiyatrik tedavi aldığını bildiren katılımcıların inanç-etki (Ort = 3,49), bilgi-ibadet (Ort = 3,16) ve genel dindarlık (Ort = 3,32) puanları, tedavi almayanlardan (sırasıyla Ort = 3,86; 3,58; 3,72) anlamlı düzeyde düşüktür (genel dindarlık için $t = -3,673$; $p < ,001$; $d = 0,38$). Aynı grubun kırılğan narsisizm puanları ise (Ort = 3,29) tedavi almayanlardan (Ort = 2,96) anlamlı düzeyde yüksektir ve bu fark orta-küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne karşılık gelmektedir ($t = 4,242$; $p < ,001$; $d = 0,43$). Benzer biçimde, psikoterapi desteği alan bireylerin kırılğan narsisizm düzeyleri daha yüksek ($t = 2,666$; $p = ,008$; $d = 0,32$); düzenli ilaç kullanan bireylerin ise genel dindarlık düzeyleri daha düşük ($t = -2,005$; $p = ,045$; $d = 0,22$) ve kırılğan narsisizm düzeyleri daha yüksek ($t = 2,144$; $p = ,032$; $d = 0,23$) bulunmuştur. Kronik rahatsızlığı olan bireylerde büyükleme narsisizm ($t = -3,450$; $p = ,001$; $d = 0,42$) ve genel narsisizm ($t = -3,138$; $p = ,002$; $d = 0,39$) puanları daha düşüktür. Ruhsal travma yaşama durumuna göre ise dindarlık ve narsisizm düzeylerinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p > ,05$).

Tablo 5. Psikiyatrik Tedavi Alma Durumuna Göre Dindarlık ve Kırılğan Narsisizm (t-Testi)

Değişken	Grup	n	Ort	SS	t	p	d
Dindarlık (Genel)	Evet	117	3,32	1,08	-3,673	,000	0,38
	Hayır	516	3,72	0,86			
Kırılğan Narsisizm	Evet	117	3,29	0,75	4,242	,000	0,43
	Hayır	516	2,96	0,76			

Bu örüntü bütünüyle değerlendirildiğinde, klinik açıdan daha kırılğan bir profil sergileyen bireylerde (psikiyatrik tedavi, psikoterapi ve ilaç kullanımı bildirenler) hem daha düşük dindarlık hem de daha yüksek kırılğan narsisizm düzeyinin bir arada bulunduğu görülmektedir.

Tartışma

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişkiyi, her iki yapının alt boyutlarını ayırıştırarak incelemeyi amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişkinin basit, doğrusal ve tek yönlü bir örüntü olmadığını; aksine dindarlığın ve narsisizmin hangi boyutlarının ele alındığına bağlı olarak farklılaşan, bağlama duyarlı bir yapı sergilediğini göstermektedir. Bu çok yönlü tablo, araştırmanın temel katkısını oluşturmaktadır.

Araştırmanın belki de en dikkat çekici bulgusu, genel dindarlık düzeyi ile genel narsisizm düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmamasıdır ($r = -,047$; $p > ,05$). Bu bulgu, dindarlığın bireyin narsisistik eğilimlerini bütünüyle azaltan ya da artıran genel bir belirleyici olmadığını ortaya koymaktadır. Söz konusu sonuç, Türkiye’de yürütülen bazı araştırmaların bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Nitekim Ermavuş (2025), yetişkin erkeklerde dindarlık ile narsisizm arasında anlamlı bir ilişki bulamamış; Ulusal (2019) da ergenlerde dindarlık ve narsisizm arasında doğrudan

anlamli bir bağ tespit edememiştir. Benzer biçimde Acar (2025), evli çiftlerde genel düzeyde anlamli bir ilişki bulamamış, yalnızca büyüklenmeci narsisizm ile dini davranışlar arasında zayıf ve negatif bir bağ saptamıştır. Bu çalışmaların ortak vurgusu, dindarlık-narsisizm ilişkisinin genel puanlar üzerinden değerlendirildiğinde silikleşebileceği; ancak alt boyutlar düzeyinde incelendiğinde anlam kazanabileceğidir.

Genel düzeyde anlamli bir ilişkinin ortaya ıkınamamasının kuramsal bir açıklaması, dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişkinin yön bakımından homojen olmamasıdır. Dini değerlerin tevazu ve diğerkâmlığı teşvik ederek narsisizmi sınırlayıcı bir işlev görmesi beklenirken; dini kimliğin ayrıcalık ve üstünlük algısını besleyebilecek yönleri de bulunmaktadır. Bu iki zıt eğilimin aynı genel puan içinde birbirini dengelemesi, genel düzeydeki ilişkinin nötrleşmesine yol açıyor olabilir. Bununla birlikte, bu açıklamanın mevcut kesitsel veriyle doğrudan sınanamayan bir yorum olduğu; alternatif olarak, dindarlık ile büyüklenmeci narsisizmin gerçekten büyük ölçüde bağımsız yapılar olması ve genel puandaki nötr sonucun bu bağımsızlığın bir yansıması olması ihtimalinin de göz ardı edilmemesi gerektiği belirtilmelidir. Her halükarda, narsisizmin alt türlerinin ve dindarlığın farklı boyutlarının ayrıştırılması yöntemsel bir zorunluluk olarak öne çıkmaktadır.

Genel düzeydeki nötr tablonun aksine, dindarlık ile kırılğan narsisizm arasında tutarlı biçimde negatif yönlü ve anlamli ilişkiler bulunmuştur. Hem genel dindarlık ($r = -,129$) hem inanç-etki ($r = -,083$) hem de bilgi-ibadet ($r = -,168$) boyutu kırılğan narsisizmle negatif yönde ilişkilenmiş; regresyon analizinde de dindarlık boyutları kırılğan narsisizmi anlamli düzeyde yordamıştır. Bu yordamada özellikle bilgi-ibadet boyutunun ($\beta = -,275$) belirleyici olması dikkat çekicidir. Bu sonuç, düzenli ibadet pratikleri ve dini bilgi düzeyinin, kırılğan narsisizmin temelindeki eleştiriye duyarlılık, onay ihtiyaı, güvensizlik ve utanç eğilimi gibi özellikleri hafifletici bir işlev görebileceğine işaret etmektedir.

Bu bulgu, içsel ve içselleştirilmiş dindarlığın narsisizmin uyumsuz boyutlarıyla negatif ilişki sergilediğini gösteren uluslararası literatürle örtüşmektedir. Watson vd. (1984, 1988), içsel dini yönelimin narsisizmle ve özellikle sömürücülük boyutuyla negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Zondag ve Van Uden (2010) ise kırılğan (örtük) narsisizmin dini başa çıkma biçimleriyle büyüklenmeci narsisizme kıyasla daha güçlü ilişkiler kurduğunu göstermiştir. Mevcut araştırmada dindarlığın özellikle kırılğan narsisizmle ilişkili çıkması, bu iki yapının ortak bir duygusal zemini paylaşıyor olabileceğini düşündürmektedir: Düzenli dini pratikler ve dini bilginin sağladığı anlam çerçevesi, bireyin benlik değerini dışsal onaya daha az bağımlı kılarak kırılğan narsisizme özgü duygusal hassasiyeti azaltıyor olabilir. Türkiye bağlamında Kocagöz Uzun (2019) ve Okumuş (2020) gibi araştırmacıların içsel dindarlık ile narsisizmin belirli alt boyutları arasında negatif ilişkiler bulması da bu yorumu desteklemektedir.

Bununla birlikte elde edilen ilişkilerin ve açıklanan varyansın ($R^2 = ,035$) düşük düzeyde olması, dindarlığın kırılğan narsisizm üzerindeki katkısının sınırlı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Kırılğan narsisizmin oluşumunda dindarlık dışında pek çok psikolojik, gelişimsel ve ailesel değişkenin daha belirleyici rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle bulgular, "dindarlık kırılğan narsisizmi azaltır" biğiminde güçlü bir nedensellik iddiasından çok, iki yapı arasında zayıf fakat tutarlı bir bağıntının varlığı biğiminde yorumlanmalıdır. Ayrıca gözlenen ilişkinin, ölçüm araçlarının paylaştığı olası yöntem etkisinden (öz-bildirim, sosyal beğenirlik) ya da modele dâhil edilmeyen üçüncü değişkenlerden (örneğin benlik saygısı, nevrotiklik) kısmen kaynaklanabileceği ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

İnanç-etki boyutunun korelasyonda negatif iken regresyonda pozitif katsayı vermesi, baskılayıcı etki kavramıyla açıklanmıştır. İki dindarlık boyutu arasındaki yüksek ilişki ($r = ,792$) nedeniyle ortaya çıkan bu durum, dindarlığın farklı boyutlarının narsisizmle olan ilişkilerinin aynı doğrultuda işlemeyebileceğini göstermektedir. Bilgi-ibadet boyutunun etkisi sabit tutulduğunda

inanç-etki boyutunun kırılğan narsisizmle pozitif yönde ilişkileneceği, dini inancın güçlü biçimde benimsenmesinin —düzenli ibadet ve bilgiyle dengelenmediğinde— belirli duygusal hassasiyetlerle birlikte bulunabileceğine dair ihtiyatlı bir okumaya imkân tanımaktadır. Ancak bu yorum, baskılayıcı etkinin istatistiksel doğası gereği temkinli ele alınmalı ve bağımsız örneklemelerde doğrulanmadan genellenmemelidir.

Araştırmada dindarlığın hiçbir boyutu büyüklenmeci narsisizmle anlamlı bir ilişki sergilememiş; regresyon modeli de anlamsız çıkmıştır ($R^2 = ,000$). Bu sonuç, büyüklenmeci narsisizmin dışa dönük üstünlük, baskınlık ve teşhircilik gibi özelliklerinin dindarlık düzeyinden büyük ölçüde bağımsız geliştiğini göstermektedir. Büyüklenmeci narsisizmin görece istikrarlı, özerklik vurgulu ve dışsal onaya daha az bağımlı yapısı, onu dini değişkenlerin etkisine daha kapalı kılıyor olabilir. Bu bulgu, Zondag ve Van Uden'in (2010) büyüklenmeci narsisizmin dini başa çıkmayla zayıf ve seçici ilişkiler kurduğu yönündeki sonucuyla tutarlıdır. Dolayısıyla dindarlığın narsisizmle ilişkisi, esas olarak kırılğan/savunmacı boyut üzerinden işlemekte; büyüklenmeci boyut ise bu ilişkinin dışında kalmaktadır.

Cinsiyete ilişkin bulgular, alanyazındaki yerleşik örüntüyle büyük ölçüde uyumludur. Büyüklenmeci narsisizmin erkeklerde, kırılğan narsisizmin ise kadınlarda daha yüksek bulunması, narsisizmin farklı görünümünün cinsiyete göre farklılaştığını göstermektedir; ancak her iki farka ilişkin etki büyüklüklerinin küçük düzeyde kalması ($d = 0,27$ ve $d = 0,32$), bu farklılıkların pratik önemi konusunda temkinli olmayı gerektirmektedir. Bu bulgu, Grijalva vd.'nin (2015) 470 binden fazla katılımcıyı kapsayan meta-analizinde büyüklenmeci narsisizmin —özellikle otorite, liderlik ve hak görme boyutlarının— erkeklerde daha belirgin olduğu; buna karşılık toplam etki büyüklüklerinin görece küçük olduğu yönündeki sonuçlarıyla ve Azar'ın (2026) Türkiye örneklemleriyle örtüşmektedir. Genel narsisizm düzeyinde cinsiyete bağlı anlamlı bir fark çıkmaması, bu iki zıt yönlü farkın genel puan içinde birbirini dengelemesiyle açıklanabilir. Dindarlık açısından cinsiyete bağlı anlamlı bir farkın bulunmaması ise, bazı Türk çalışmalarında kadınların dindarlığının daha yüksek bulunduğu sonuçlarından (Azar, 2026) ayrılmakta; örneklemin kendine özgü özellikleriyle ilişkili olabilir.

Yaş değişkenine ilişkin bulgular, narsisistik eğilimlerin genç yetişkinliğin ilk döneminde (18–20 yaş) daha belirgin olduğunu ve yaşla birlikte —özellikle kırılğan narsisizm boyutunda— azalma eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu örüntü, narsisizmin yaşla birlikte gerilediğine dair gelişimsel literatürle (Foster vd., 2003) ve Özel'in (2014) yaş ile narsisizm arasında negatif ilişki bulan çalışmasıyla tutarlıdır. Bununla birlikte, yaşa bağlı farklılıkların etki büyüklüklerinin çok küçük olması ($\eta^2 \approx ,01$), bu farklılıkların büyük örneklem nedeniyle istatistiksel anlamlılığa ulaşmakla birlikte, uygulamaya dönük ağırlığının sınırlı olduğunu göstermektedir.

Psikiyatrik tedavi, psikoterapi ve düzenli ilaç kullanımı bildiren katılımcılarda daha düşük dindarlık ve daha yüksek kırılğan narsisizm düzeyinin bir arada gözlenmesi, kuramsal açıdan anlamlı bir örüntü oluşturmaktadır. Bu farklılıkların etki büyüklükleri küçük ile orta-küçük aralığında ($d = 0,22$ – $0,43$) yer almakta; en belirgin fark, psikiyatrik tedavi alan bireylerin kırılğan narsisizm düzeyinde ($d = 0,43$) ortaya çıkmaktadır. Kırılğan narsisizmin duygusal hassasiyet, güvensizlik ve psikolojik sıkıntıyla olan yakın bağı düşünüldüğünde, bu grubun hem psikolojik destek arayışına hem de daha yüksek kırılğan narsisizm puanlarına sahip olması beklenebilir bir sonuçtur. Ancak kesitsel desen nedeniyle bu ilişkilerin yönü belirsizdir; psikolojik sıkıntının kırılğan narsisizmi artırması, kırılğan narsisizmin sıkıntıyı artırması ya da her ikisinin ortak bir üçüncü değişkenden kaynaklanması mümkündür.

Bu araştırmanın yöntemsel açıdan en belirgin katkısı, narsisizmi tek boyutlu bir yapı olarak değil, büyüklenmeci ve kırılğan görünümleri ile on beş alt boyutu üzerinden değerlendiren çok

boyutlu bir ölçme aracı kullanmasıdır. Genel narsisizm puanı üzerinden bakıldığında dindarlıkla anlamlı bir ilişki görünmezken, narsisizmin alt türleri ayrıştırıldığında kırılğan boyutla anlamlı bir bağıntının ortaya çıkması, çok boyutlu ölçümün açıklayıcı gücünü somut biçimde göstermektedir. Tek boyutlu narsisizm ölçümlerine dayanan çalışmaların, dindarlık-narsisizm ilişkisini "anlamsız" olarak raporlamaları, esasında farklı yönlerde işleyen alt boyut ilişkilerinin genel puan içinde birbirini nötrlemesinden kaynaklanıyor olabilir. Bu durum, gelecekte yürütülecek araştırmalarda yalnızca genel narsisizm puanlarıyla değil; büyükenmeci ve kırılğan boyutların ayrı ayrı ele alındığı, mümkünse içsel-dışsal dini yönelim ayrımının da modele dahil edildiği desenlerin tercih edilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Aynı biçimde, dindarlığın inanç-etki ve bilgi-ibadet boyutlarının kırılğan narsisizmle farklı katsayılar üretmesi (baskılayıcı etki), dindarlığın iç yapısının da homojen olmadığını ve boyutsal analizin gerekliliğini göstermektedir.

Kronik rahatsızlığı olan bireylerde büyükenmeci narsisizmin daha düşük çıkması ($d = 0,42$) ise, fiziksel kırılğanlık deneyiminin üstünlük ve hak iddia etme algısını törpüleyici bir etki yaratabileceğine dair ilgi çekici bir bulgudur; ancak bu yorum da kesitsel veriyle sınırlı olup nedensel bir çıkarıma temel oluşturmamaktadır.

Araştırmanın bulguları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, dindarlığın narsisizmle ilişkisinin "koruyucu" ya da "besleyici" biçimindeki tek yönlü betimlemelere indirgenemeyeceği görülmektedir. Dindarlık, büyükenmeci narsisizm karşısında nötr bir konumda dururken; kırılğan narsisizm karşısında sınırlı düzeyde de olsa azaltıcı bir eğilim sergilemektedir. Bu ayrışma, narsisizmin iki temel görünümünün farklı psikolojik mekanizmalara dayandığı yönündeki çağdaş kişilik kuramlarını desteklemektedir. Büyükenmeci narsisizmin görece istikrarlı, dışsal onaya kapalı ve özerklik vurgulu yapısı onu dini değişkenlerin etkisinden korurken; kırılğan narsisizmin onay arayan, savunmacı ve duygusal olarak hassas yapısı, dini anlam kaynaklarının ve pratiklerin etkisine daha açık görünmektedir.

Bu çerçevede dindarlığın, bireyin benlik değerini dışsal başarı ve onaydan bağımsızlaştıran bir anlam sistemi sunarak kırılğan narsisizme özgü hassasiyetleri yumuşatabileceği düşünülebilir. Ancak bu katkının niceliksel olarak sınırlı olduğu ($R^2 = ,035$) unutulmamalı; dindarlığın tek başına bir koruyucu faktör olarak abartılmaması gerekmektedir. Uygulama açısından bu bulgular birkaç somut çıkarıma imkân tanımaktadır. Birincisi, üniversitelerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimlerinde, kırılğan narsisizm özellikleri sergileyen öğrencilere yönelik grup programlarında benlik değerinin dışsal onaydan bağımsızlaştırılmasını hedefleyen bileşenlere (örneğin öz-şefkat temelli müdahaleler, anlam odaklı çalışmalar) yer verilebilir. İkincisi, manevi danışmanlık ve psikolojik destek hizmetlerinin birbirini dışlayan değil tamamlayan yaklaşımlar olarak konumlandırılması; özellikle psikolojik destek arayışında olan ve düşük dindarlık-yüksek kırılğan narsisizm örüntüsü sergileyen bireylerin her iki kaynaktan da yararlanabileceği bütünlük bir yönlendirme modelinin geliştirilmesi yararlı olabilir. Üçüncüsü, din eğitimi uygulamalarında dindarlığın yalnızca inanç düzeyinde değil, düzenli pratik ve bilgi boyutlarıyla birlikte —yani davranışsal içselleştirmeyi de içerecek biçimde— desteklenmesi, bulguların bilgi-ibadet boyutuna attığı belirleyici rol açısından anlamlı görünmektedir.

Sonuç

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde dindarlık ile narsisizm arasındaki ilişkinin genel düzeyde anlamlı olmadığını; ancak narsisizmin kırılğan boyutuyla düşük düzeyde, negatif yönlü ve tutarlı bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymuştur. Büyükenmeci narsisizm dindarlıktan bağımsız bir yapı sergilerken, kırılğan narsisizm özellikle dindarlığın bilgi-ibadet boyutuyla azaltıcı yönde ilişkilendirilmiştir. Cinsiyet ve yaş, narsisizmin biçimini ve şiddetini farklılaştıran değişkenler olarak öne çıkmış; ancak bu farklara ilişkin etki büyüklüklerinin küçük düzeyde kaldığı görülmüş; klinik açıdan kırılğan bir profil sergileyen bireylerde daha düşük dindarlık ve daha yüksek kırılğan narsisizm bir

arada gözlenmiştir. Bütün bu bulgular, dindarlık-narsisizm ilişkisinin tek boyutlu ölçümlerle yakalanamayacak kadar katmanlı bir yapı sergilediğini ve her iki yapının alt boyutlarının ayrıştırılmasının zorunlu olduğunu göstermektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir: (1) Üniversitelerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik birimlerinde, özellikle kırılman narsisizm özellikleri sergileyen ve dışsal onaya bağımlı benlik değeri yaşayan öğrencilere yönelik koruyucu programlarda, bireyin anlam kaynaklarının ve içsel değer sisteminin güçlendirilmesi hedeflenebilir; bu programlar öz-şefkat, duygu düzenleme ve gerçekçi öz-değerlendirme becerileri gibi somut modüllerle yapılandırılabilir. (2) Din eğitimi ve manevi danışmanlık uygulamalarında, dindarlığın yalnızca inanç düzeyinde değil; düzenli pratik, bilgi ve içselleştirme boyutlarıyla bütüncül biçimde ele alınması önem taşımaktadır. (3) Gelecek araştırmaların, kesitsel desenin sınırlılıklarını aşmak için boylamsal desenler kullanması; dindarlığın içsel-dışsal yönelim ayrımını ve aracı/düzenleyici değişkenleri (örneğin alçakgönüllülük, benlik saygısı, bilinçli farkındalık) modele dahil etmesi önerilmektedir. (4) Farklı dini geleneklere ve kültürel bağlamlara mensup örneklerle karşılaştırmalı çalışmalar yürütülmesi, bulguların genellenebilirliğini artıracaktır. (5) Öz-bildirim temelli ölçümlerin doğurabileceği sosyal beğenirlik yanlılığını sınırlamak amacıyla, örtük ölçüm teknikleri ya da bilgilendirici-başkası değerlendirmeleri gibi çoklu-yöntem yaklaşımlarının kullanılması önerilebilir. (6) Dindarlığın kırılman narsisizmle ilişkisinde rol oynayabilecek olası mekanizmaların (örneğin benlik değerinin kaynağı, anlam duygusu, dini başa çıkma) aracı değişken modelleriyle sınanması, bu çalışmada betimlenen zayıf fakat tutarlı bağıntının kuramsal olarak derinleştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, araştırma uygun (kolayda) örnekleme yöntemiyle ulaşılan ve araştırmaya gönüllü katılan üniversite öğrencileriyle sınırlıdır; bu durum bulguların genellenebilirliğini kısıtlamakta ve örneklemin evreni temsil gücünü zayıflatmaktadır. İkinci olarak, kesitsel desen nedeniyle değişkenler arasındaki ilişkiler nedensel biçimde yorumlanamaz. Üçüncü olarak, veriler öz-bildirime dayalı ölçeklerle toplandığından sosyal beğenirlik ve öz-değerlendirme yanlılıklarından etkilenmiş olabilir. Dördüncü olarak, kullanılan Kısa Dindarlık Ölçeği İslam dini referans alınarak geliştirildiğinden bulgular bu inanç bağlamıyla sınırlıdır. Son olarak, açıklanan varyans oranlarının ve gözlenen etki büyüklüklerinin düşük olması, modele dahil edilmeyen pek çok değişkenin dindarlık ve narsisizm üzerinde etkili olabileceğini göstermekte ve bulguların ihtiyatla değerlendirilmesini gerektirmektedir.

References

- Acar, M. (2025). *Evli çiftlerde narsisizm ve dindarlık ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atran, S., & Ginges, J. (2012). Religious and sacred imperatives in human conflict. *Science*, 336(6083), 855–857.
- Ayten, A. (2009). *Prososyal davranışlarda dindarlık ve empatinin rolü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Azar, D. N. (2026). *Dindarlık, narsisizm ve bilinçli farkındalık ilişkisi üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Crocker, J., & Luhtanen, R. (1990). Collective self-esteem and ingroup bias. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(1), 60–67.
- Ekşi, F. (2016). The short form of the Five-Factor Narcissism Inventory: Psychometric equivalence of the Turkish version. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16(4), 1081–1096.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. W. W. Norton.
- Ermavuş, F. (2025). *20–50 yaşlar arası erkeklerde dindarlık ve narsisizm ilişkisi (Sivas ili örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Foster, J. D., Campbell, W. K., & Twenge, J. M. (2003). Individual differences in narcissism: Inflated self-views across the lifespan and around the world. *Journal of Research in Personality*, 37(6), 469–486.
- Glock, C. Y., & Stark, R. (1965). *Religion and society in tension*. Rand McNally.
- Glover, N., Miller, J. D., Lynam, D. R., Crego, C., & Widiger, T. A. (2012). The Five-Factor Narcissism Inventory: A five-factor measure of narcissistic personality traits. *Journal of Personality Assessment*, 94(5), 500–512.
- Grijalva, E., Newman, D. A., Tay, L., Donnellan, M. B., Harms, P. D., Robins, R. W., & Yan, T. (2015). Gender differences in narcissism: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 141(2), 261–310.
- Hökelekli, H. (2016). *Din psikolojisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler*. Nobel Yayınları.
- Kocagöz Uzun, S. (2019). *Narsisizm ve dindarlık ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koenig, H. G., & Büssing, A. (2010). The Duke University Religion Index (DUREL): A five-item measure for use in epidemiological studies. *Religions*, 1(1), 78–85.
- Köse, A., & Ayten, A. (2017). *Din psikolojisi*. Timaş Yayınları.
- Okumuş, E. (2020). *Genç yetişkinlerde narsisizm ve dindarlık ilişkisi: Kayseri Kocasinan ilçesi örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Orhan, G. (2014). *Narsisizm etiyolojisi ve dindarlıkla ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özel, İ. (2014). Dindarlarda narsizm: Yüksek din eğitimi alan öğrenciler üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(32), 310–327.

-
- Pargament, K. I., Ano, G. G., & Wachholtz, A. B. (2005). The religious dimension of coping: Advances in theory, research, and practice. In R. F. Paloutzian & C. L. Park (Eds.), *Handbook of the psychology of religion and spirituality* (pp. 479–495). The Guilford Press.
- Tracy, J. L., & Robins, R. W. (2007). The psychological structure of pride: A tale of two facets. *Journal of Personality and Social Psychology*, 92(3), 506–525.
- Ulusal, R. (2019). *Ergenlik döneminde narsisizm, dindarlık ve sosyal medya tutumları ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Watson, P. J., Hood, R. W., Jr., & Morris, R. J. (1984). Religious orientation, humanistic values, and narcissism. *Review of Religious Research*, 25(3), 257–264.
- Watson, P. J., Hood, R. W., Jr., Foster, S. G., & Morris, R. J. (1988). Sin, depression, and narcissism. *Review of Religious Research*, 29(3), 295–305.
- Zondag, H. J., & Van Uden, M. H. F. (2010). I just believe in me: Narcissism and religious coping. *Archive for the Psychology of Religion*, 32(1), 69–85.

ETHICAL DECLARATIONS**Research and Publication Ethics**

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR**Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.

Authors' Contribution Statement / Yazarların Katkı Oranı Beyanı

The researchers' contribution statement is as follows / Araştırmacıların katkı oranı beyanı şu şekildedir:

First author / 1. Yazar %60,

Second author / 2. Yazar %40.